Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-нэ гарана | № 182 (16405) | 1983 оной августын 9, вторник | Сэн 3 мүнгэн.

...ЭЛЭЙ ШАНАРТА ...О АНХАРАЛ

...дэ республикын колхоз, совхозуудта ...малда үбһэ тэжээл бэлдхэхэ харюусал... түлэг дундаа ябуулагдажа байна. Һүү... республика дотор дүн хамта 47,2 мянган ...бэлдхэгдээ, 63,6 мянган тонно сенаж, 23,5 ...силос дарагдаа, ногооной 8590 тонно ви... гаргагдаа. Илангаяа бороотой эдэ үдэр... ...Үдын, Кабанскын, Мухар-Шэбэрэй ...тэ тэжээл— силос дарагдажа эхилэнхэй.

...гээр Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй районуудай ...бэлгөөр Улаан-Үдын, Хэжэнгын, Захаа... ногооной гурил гаргалгаар Хэжэнгын, ...й, Хурамхаанай районууд түрүүлжэ яба...

...Эдэ хоолой программа бэелүүлхэ хэ... ...ашаг үрые дээшэлүүлхэ гээшэ тон зай... болоно гэжэ КПСС-эй ЦК-гай майн ...нэй шиидхэбэринүүд дотор тэмдэглэгдэ... ...гээдэ, илангаяа байгша ондо үб... һайн шанартайгаар бэлдхэхэ хэрэг эн... дүүргэхэ ушартай.

...ээр, үбһэ тэжээлые гансашье элбэг ...абаха бэшэ, мүн тэрэнние шэмэ ехэ... ...гаар нөөсэлбэл, мал ажалай продукт... ...дэхэ байна ха юм. Энэмнай мүнөөдэ... зорилгонуудай нэгэн болоно.

...дэ республикын ажахынуудта үбһэ тэ... ...эрид һайжаруулха асуудалда ехэ анха... ...г болоһонииинь ойлгосотой. Шэмэ шүү... ...саг соонь хуряажа абаһан үбһэн, се... ...ной витаминтай гурил нилээд арьбан... ...лхада ехэ нүлөөтэйшье байдаг. Ганса ...олохон колхоз, совхозуудай үбһэ тэ... ...ртайгаар бэлдхэхэ талаар шухала хэм... ...нь ашаар үбһэ, сенаж болон гурилай ...дээшэлүүлэгдэһэн байна.

...ал ябуулагдаашье һаа, зарим ажахы... ...һэн тэжээлэй шанарынь мүнөө сагай ...харюусанагүй. Нёдондо энэ үедэ нөөсэ... 10 гаран процентнь, ногооной гурилай ...нажай 13 процентнь муу шанартайда ...юм. Үбһэнэй шанар ямар юумэнһээ ...б гэхэдэ, олохон үбһэшэдэй звенонууд ...э хоёрой хоорондо айхабтар ехэ заб... ...раһан ногоогоо саг соонь хуряажа ...лангаяа хура бороотой сагта иимэ ушар ... Үнгэрэгшэ жэлдэ Яруунын, Хэжэн... Хурамхаанай районуудта сабшагдаһан ...бороодо сохюулжа, шанараа алдаһан ...урилэгдэһэн үбһэниинь досоогоо бури... ...н байгаа. Иимэ тэжээл эдихэдээ, адуу... ...ээ дээшэлүүлхэгүйһөө гадна үбшэлнэ,

...тэжээл бэлдхэлгын үедэ олохон районуудай ургасань уһанда абташанхай. ...й эдэ үдэрнүүдтэ сабшагда... ...шүүһээ алдахагүйень хараада абан, ...олтон дараха, ногооной гурилда хэрэг...

...ю-шэнжэлгын болон химинжүүлгын стан... ...шалгажа үзэхэдэнь, бэлдхэгдэһэн но... ...гурилай 33 процентнь нэгэдэхи, хоёр... ...р 13 процентнь муу шанартай байшоо. ...болооб гэхэдэ, олохон агрегадууд хаһа ...дэгүй байжа, ходо эбдэржэ, ногооной ...элмэри ехээр хожомдоно, эндэһээ урга... ...шүүһээ алдажа эхилнэ. Ингэжэ эсэс... ...р муудана гээшэ. Тиигээдшье агрега... ...багатай машинистнууд томилогдоно. ...дай нэгэ халаанда хүдэлгэгдэхэдэ, эн... ...бша намаа, үбһэ ногоон үни хэбтэжэ, ...а юм. Илангаяа энэ жэлдэ Улаан-...оветская Россия», «Дружба» колхо... ...бэрэй «Забайкалец» совхоздо гурил ...нь саһиргданагүй, эсэстэнь зарим ушар... ...шэһэн тэжээл бэлдхэгдэнэ.

...һан үбһэнэй 72 процентнь нэгэдэхи, ...абтаа, харин 4 процентнь ямаршье ...дэшоо. Байгша ондо Баргажанай райо... ...оз, Бэшүүрэй районой «Дружба» кол... ...вхоз, Улаан-Үдын районой «Советская ...Ивалгын ОПХ һайн шанартай үбһэ нөө...

...ажахынуудта бэлдхэгдэһэн үбһэнэй ...һаар. Нёдондо Кабанскын, Прибайка... ...эрэй районуудай колхоз, совхозууд ...орохогүй шанартай үбһэ бэлдхэһэн ...оной түлэг сэсэглэжэ байхадань саб... ...ротин ехэтэй, шэмэтэй һайн байдаг ...августын тэн болотор сабшажа, хуряа... ...шанараар һайн, 1-дэхи, 2-дохи класста

...ажахынуудта сенаж дараха хүдэлмэри ...Тэд эндэшье тэрэнэй технологиень ...шанарыень доошолуулна. Ногоон саб... ...пашье һэбэрээгдэнгүйгөөр нойтон зан... ...ашажа хэгдэнэ. Шииг нойтоор элбэг ...ээр дарагдана бшуу. Эгээл иимэ тэ... ...гын ОПХ-да, Сэлэнгын районой Тель... ...совхоздо дайралдаа һэн. Тиимэһээ байг... ...ралга дээрэ тусхай зохёогдоһон тех... ...гдаха ёһотой.

...сенаж, силос, ногооной гурил бэлэд... ...аринаар баримталжа, тэжээлэй шанар ...гээшэ мүнөөдэрэй тон шухала зорил... ...э ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэр... ...аралаа хандуулха, бии байгаа дутаг... ...а хэмжээнүүдые абаха уялгатай.

...урда тээ траншейнүүдээ заһабарилха, ...ха, дезинфекци хэхэ ёһотой. Тэд оло... ...э эрилтые сахижа шаданагүй.

...бшагдаһан ногооной шииигээр элбэг ха... ...та дээрэ нёдондоной һолоомо хэрэглэ... ...гын ОПХ силос болон сенаж бэлдхэ... ...ервантнуудые, мочевинэ болон бусад ...өөр хэрэглэнэ. Иимэ арга хэрэглэхэдэ ...й белок 20 процентээр дээшэлдэг юм.

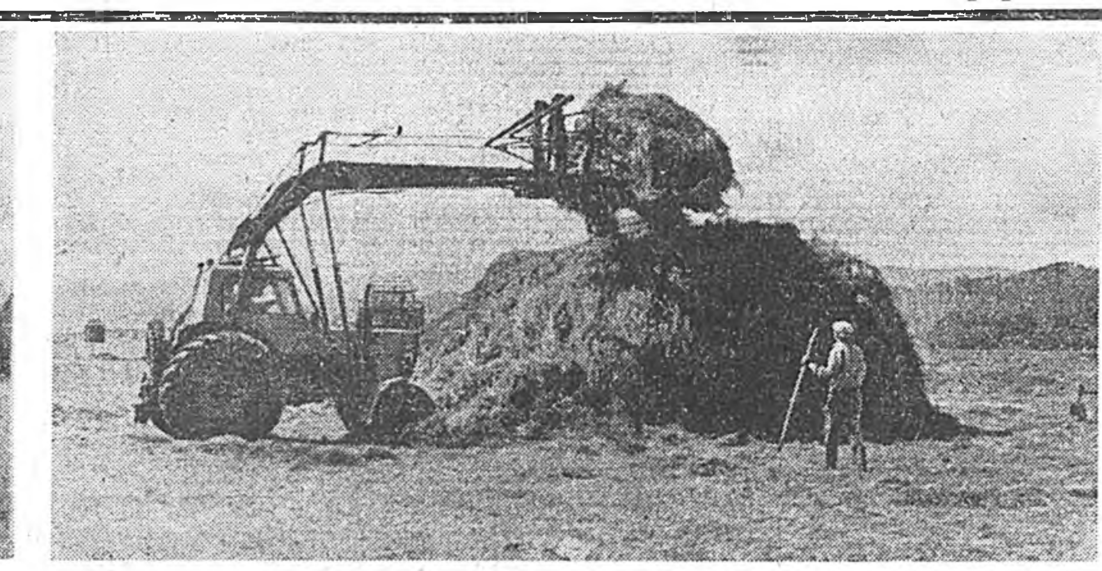
...убликын олохон колхоз, совхозууд тэ... ...хамтын подрядай гурим үргэнөөр хэ... ...гү, али звено ажахытаяа тусхай дого... ...һан продукциингаа зэргээр түлбэри аба... ...Иимэ ушарта тэжээл нөөсэлхэ график ...лагдажа, һайн шанартай үбһэн, сенаж, ...урил бэлдхэгдэнэ. Энэ түрүү онол ар... ...нэбтэрүүлхэ хэрэгтэй.

...хүтэлбэрилэгшэд м рг:жэлтэд, һайн ша... ...эгдэһэн тэжээлэй түлөө урмашуулха ...раада абаха ёһотой. Ингэжэ һайн ша... ...элһэн звеногой гэшүүдтэ нэмэлтэ түл... ...Эдэ бүгэдэ тэжээлэй шанар дээшэ... ...үлөө үзүүлхэ байһаниинь элитэ.

САГАЙ УЛАРИЛАЙ ТААРАМЖАГҮЙ ҮЕДЭ

БҮХЫ МАШИНА, ТЕХНИКЭЕЭ ҺААДГҮЙГӨӨР ХҮДЭЛГЭЕ!

ДААБАРЯА ЗААБОЛ ДҮҮРГЭХЭЭР...

Хүжэ ногоон нарһаар бүрхөөгдэһэн орьёл үндэр хаданuудай хормойдо. түргэн урасхалта Ангыр горхоной эрьеэр нэмжыһэн сабшалан дээрэ косилкануудай. тармуурнуудай таршаганаан, залуу хүбүүд. басагадай согтой хүхюун зугаа эртэ үглөөнһөө үдэшын харанхы болотор таһалданагүй. Эндэ дүршэлтэй механизатор Илья Иванович Седуновой хүтэлбэрилдэг комсомол-залуушуулай оньһожоруулагдамал звено үбһэ тэжээл бэлдхэнэ.

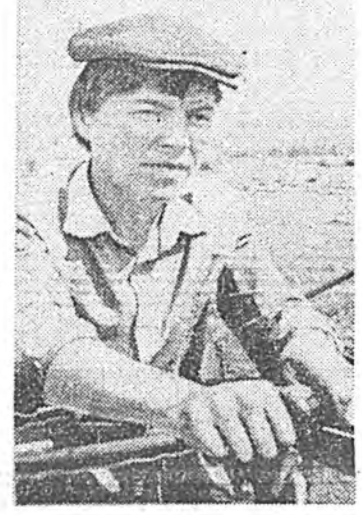
Хабарһаа нааша хура бороогой таһалгаряагүй ороһондонь эндэхи сабшаланда ногоон һайнаар урганхай. 380 гектарта нэмжыһэн тус сабшалангай эзэн Илья Иванович Седунов үбэлэй, хабарай сагта наг шэбхэ гаргажа тарааһан, хэды дахин үндалуулһан юм. Мүн минеральна үтэгжүүлгэ нилээд оруулһан байна.

Арбан гурбан жэлэй туршада энэ сабшалан даажа абаһан Илья Седунов жэл бүхэндэ ногооной баян ургаса ургуулжа, ниитынгээ адууһа малда үбһэ ехээр һурилжэ тушаана. Жэшээлбэл, баян ургасатай 1980 ондо 9916 центнер үбһэ хуряажа абаа һэн. Байгша ондо тус звеногой гэшүүд 6900 центнер үбһэ һурилхөөр түсэб хараалаанхай юм. Тиин ногооной ургаса, арга боломжоёо хаража үзөөд, 7000 гаран центнер үбһэ хуряаха уялга абаа.

Һүүлэй үдэрнүүдтэ таһалгаряагүй шахуу ороһон хура бороодо үбһэшэдэй ажал нилээд һаатагдаа. Мүн зарим доро хонхор газарай ногоон уһанда абтажа ехэ хохидол ушаруулна. Тиибэшье һаань, звеногой гэшүүд наратай сэлмэг үдэрнүүдтэ бүхы машина, техникээ бүтээсэтэйгээр хүдэлгэнэ.

Дурсагдагша звенодо бүхыдөө 16 хүн ажалладаг. Үнинэй дүршэлтэй механизаторнууд Василий Федорович Михайлов, Василий Арсентьевич Неродов гэгшэд тракторай косилкануудаар бүһэсөө хүрэмөөр ургаһан ногоо урматайханаар сабшажа унагаана. Тэрэниень звеногой бусад үбһэшэд тармажа, һэбэрээжэ хатаана. Эндэ механизаторнууд В. Голубев, А. Тунинин, А. Кириллов гэгшэд һургуулиин һурагшадые дахуулан ажаллана. Нютагай дунда һургуулиин һурагшад Сергей Патрахин, Сергей Седунов, Юрий Ганжуров, Иван Инкин гэгшэд наһатайшуулһаа дутуугүй ажаллана.

Оньһожоруулагдамал үбһэшэдэй звеногой гэшүүд һогообориишье үлөөнгүй сабшажа суглуулха зорилготойгоор ажаллана. Сабшагдаһан ногоонойнгоо хатахатай адли тармажа баал болгон сутлуулаад, томо бухалнуудые жэрылгэн сомоно. Эдэ бухалнуудыень тракторай нагшуурга дээрэ ашаад, һүри сомогшодто абаашана. Һүринүүдые сомогшод оньһон машинын аргаар томо сомоонуудые һубарюулан сомоно. Наратай сэлмэг үдэрнүүдтэ эндэ үбһэн һайн шанартайгаар хуряагдана. Һурилэгдэхэ үбһэнэй шанар дары тодорхойлогдоно. Бэлдхэһэн үбһэнэйнгээ шанарай зэргээр түлбэреэ абадаг байһандаа звеногой гэшүүд шанарта онсо анхаралаа хандуулна.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: оньһожоруулагдамал үбһэшэдэй звеное хүтэлбэрилэгшэ Илья Седунов. Ээлжээтэ һүри сомогдоно. Залуушуулай дунда мүрысөөндэ эрхимлэгшэ Сергей Патрахин.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фотонууд.

ТАҺАЛГАРЯАГҮЙГӨӨР

Зэдын районой Торийн совхоздо ногооной витаминтай гурил гаргадаг агрегат хүдэлгэгдэжэ байнхай. Мүнөө эндэ 8 хүнһөө бүридэһэн коллектив хоёр халаанда ажалладаг юм. Тус звеное ажахын дүршэлтэй механизатор Г. П. Иванов хүтэлбэрилдэг юм. Тэрэ 17 жэлэй саада тээ хэдэн хүбүүдтэй хамта энэ агрегат тодхожо, ашаглалгада тушаагаа һэн. Тиигэжэ звеное даагша жэл бүри эндэ ерэжэ, ниитын адууһа малда энэ үнэтэ гурил гаргадаг болонхой. Байгша ондо тэрээндэ механизаторнууд Г. Р. Грыдин, В. Д. Будунов, Г. И. Грудинин гэгшэд хамһалсана.

Мүнөө тус агрегат бүхы хүсэн соогоо хүдэлгэгдэнэ. Гурилда орохо халаахай, орооһо тарянай холисо таһалгаряагүйгөөр эндэ асарагдана. Тэрэниие трактористнууд И. С. Борисов, М. Н. Терентьев, автомашинын жолоошон В. Г. Петров эрхилдэг байна.

— Агрегаднай таһалгаряагүйгөөр хүдэлгэгдэнэ. Энээнээ заһабарилхын тула хүбүүд үбэлэй, хабарай һаранuудта нилээд оролдолго гаргаа. Бидэ байгша ондо дүн хамта 200 тонно гранул болгогдохо витаминтай ногооной гурил гаргаха түсэбтэй һаа, тэрэнээ холо үлүүлхээр хараалнабди. Эдэ үдэрнүүдтэ электрын гал таһалдажа. ехэхэн һаад ушаруулаа, — гэжэ нүхэр Иванов мэдүүлээ.

Манай корр.

ЭРШЭДЭЖЭ ЭХИЛЭНХЭЙ

Бэшүүрэй районой Калининай нэрэмжэтэ колхозой үбһэшэдэй звенонууд хэды хура бороотой байгаашье һаань. ниитын адууһа малда элбэг хүрэхэ тэжээл нөөсэлхын түлөө оролдолго гарган хүдэлнэ. Ажахы дотороо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ С. Е. Ткачевой даадаг оньһожоруулагдамал звеногойхид 1 мянга шахуу центнер үбһэ бэлдхэжэ, бэшэндээ үльгэр жэшээ харуулаа. Энэ звеногой гэшүүн тракторна косилкада хүдэлдэг М. П. Перелыгинэй ашa габьяань нилээд ехэ. Тэрэ үдэртэ дунда зэргээр 5 гектар сабшалангай ногоо унагаажа, даабарияа холо үлүүлнэ.

КПСС-эй гэшүүн В. Ф. Горюновой хүтэлбэрилдэг коллектив 600-гаад центнер һайн шанартай үбһэ һурилһэн байна. Тэрэнэй звеногойхид байгша ондо даалгагдаһан сабшалангайнгаа гектар бүриһөө 40 центнерһээ бага бэшэ ургаса хуряахаар хараална. Эндэ механизаторнууд В. К. Павлов, Г. М. Перелыгин, Бага-Кунaлейн СПТУ-гай һурагша Владимир Гаврилов болон бусад һайнаар ажаллажа, магтаал хайрада хүртэнэ.

Тус ажахыда һүүлэй дүнгөөр 3 мянга шахуу центнер үбһэн сомогдоод байна.

И. ВИКТОРОВ.

ЯҺАЛА ЭМХИТЭЙ

Байгша ондо Яруунын районой «Коммунизм» колхозой механизаторнууд 25600 центнер үбһэ бэлдэхээр хараална. Энэ зорилгоёо бэелүүлхын түлөө үдэрһөө үдэртэ ажалайнгаа бүтээсые дээшэлүүлнэ. Үбһэ сабшалгын үедэ шэнэ, түрүү онол арга хэрэглэгдэнэ. Мүнөө сабшалан дээрэ үбһэеэ тюгүүд болгон хуряана. В. Е. Климовэй хүтэлбэрилдэг бригадынхид Түрхэл гэжэ газарта 90 центнер үбһэ тюк болгоо. Коммунист В. Ж. Жамбаловай бригадын гэшүүд Хара-Хушуунай сабшаланда 580 центнер үбһэ һурилөө. Эдэ бригаданuудай ажал эмхитэй һайнаар ябуулагдана.

АВМ-эй дүй дүршэлтэй операторнууд Е. А. Климов, В. В. Михалёв гэгшэд витаминтай ногооной гурил бэлдхэхэ даабаря үдэр бүри 130—140 процент дүүргэнэ. Мүнөө тэдэнэр 80 тонно ногооной гурил бэлдхэжэ тушаанхай. АВМ-эй агрегадые механизатор В. И. Уваров сабшагдаһан ногоогоор таһалгаряагүй хангана.

Л. ДОРЖИЕВ.

Зориһондоо заатагүй хүрэхэ

Хориин совхозой Улаан-Одоной отделениин түрүү луговод Галихмат Булатович Булатовай даадаг лугомелиоративна отрядайхид байгша ондо ниитынгээ адууһа малда бүхыдөө 9600 центнер үбһэ бэлдхэхэ. 1000 центнер сенаж дараха, 250 тонно витаминтай ногооной гурил гаргаха түсэбтэй юм. Мүнөө тэдэнэр үбһэ бэлдхэлгэдэ хоёр звено болажо хубаараад, ажаллажа байна.

Һүүлэй дүнгөөр тус отрядай коллектив 1 мянган центнер үбһэ һурилөө. Мүн лэ витаминтай ногооной гурил гаргадаг агрегат һаадгүйгөөр хүдэлгэгдэнэ. Эндэ дүршэлтэй механизатор Владимир Белов, Пунцук Бабуев, Ринчин-Бадма Бадмацыренов гэгшэд габшагайгаар хүдэлжэ, халаанайнгаа даабарине үлүүлэн дүүргэнэ. Тус агрегадые Дымбрыл Будаев хүтэлбэрилдэг юм. Витаминтай ногооной гурил гаргалгада Улаан-Одоной дунда һургуулиин ахалагша классуудай һурагшад Андрей Васинин. Слава Дамбаев, Василий Ларионов, Жаргал Тогмитов хамһалсажа байна.

манай корр.

Хориин район.

ЭБ НАЙРАМДАЛ САХИН ХАМГААЛХА

Ядерна буу зэбсэгүүдые хорихын тула ябуулгануудай долоон хоног августын 6-һаа 13 хүрэтэр үнгэргэхэ гэһэн Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй шиидхэбэрине манай ороной ажалшад халуунаар дэмжэнэ.

Москвада, Ленинградта. союзна республикануудай ниислэл хотонуудта, бусад хото городуудта олониитын митингнүүд ба суглаанууд үнгэргэгдэнэ. Олон түмэн хүнүүдэй дура хүсэлые элирхэйлэн, тэдээндэ хабаадагшад совет гүрэнэй эб найрамдалта үүсхэлнүүдые нэгэн дуугаар һайшаана. Хиросима ба Нагасаки хотонуудта атомна бомбодолгодо хохидоһон хүнүүдэй дурасхаалые хүндэлэн, буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгэдэ эсэс табихын, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын тула хүсэлэл оролдолгонуудаа нэгэдүүлжэ, улам эдэбхитэйгээр тэмсэхые һайн һайхан дура зоригтой бүхы хүнүүдтэ тэдэнэр хандана.

Долоон хоногой хэмжээн соо эб найрамдалай тала баримталдаг совет хүнүүд харин хэдэ хэдэн гүрэнүүдэй дай буруушааһан хүдэлөөндэ хабаададаг түлөөлэгшэдтэй Ялтада уулзаха юм.

Бүхы орон дотор олониитын эб найрамдалай жагсаалнууд үнгэргэгдэхэ.

(ТАСС).

ГАБШАГАЙ АЖАЛ

...Горьковско ...Привольная ...РСФСР-...низатор К. ...ний хүбүү-... түрүүлэн ...байныгаа ...һоо дээ-...гаад, тэрэ ... район-...эрхимлээ ...ээ 15 тон-...бага Юра ...һо зөөлгэ ...Тэрэ ком-...оогууд һаа ...о тушаан ...эеһэн бай-

...Кирово-... саахарай ...н үйлэдбэ-...дэлэй тус-...ынуудай механизаторнууд үрэһэ болгогдохо саахарай свёклын полинуудта комбайнуудаа гаргаба. Мүнөө жэлдэ область дотор үрэһэн болгогдохо свёкло 6700 гектарта таригданхай юм. Тэдэнэй мянганһаа дээшэ гектартань үндэр баян ургаса үгэдэг «юбилейнэ» сорт таригдаа. Энэ ургамалые тарижа ургуулха индустриальна арга технологи нэбтэрүүлэгдэнхэй.

Мүнөө жэлдэ нэгэдэлэй коллектив 92 мянганһаа дээшэ центнер шэлэгдэмэл үрэһэ хүрэнгэ үрэһэнэй заводуудта эльгээхые хараална.

ТУЛА. Узловско райондо комбайнуудые ороо һоной адхархагүйгөөр һайнаар бүглэжэ бэлдэһэнэйнь ашаар гектар бүриһөө 2—3 центнер ороо һон үлүү суглуулагдана. Эндэ хэдэн үдэр хүдэлөөд лэ, бүхы агрегадууд шалгагдана. Тиигэжэ гээлтэ хоролто эрид хороогдоно.

ТЕРМЕЗ. Сурхандарьинска областиин Ленинюльска районой таряашад ороо һон болгогдохо кукурузые оройдоол 6 үдэр соо хуряагаа юм.

Нютагай хуряалга-зөөлгын 11 отрядай туд бүхэндэнь техникэ үндэр бүтээсэтэйгээр хэрэглэгдээ. Гектар бүриһөө дунда зэргээр 100 центнер алтан шаргал ороо һо ба 400 центнер набша намаа суглуулагдаа.

ВОРОНЕЖ. Таловска районой «Родина Пятницкого» колхозой таряашад гүрэндэ ороо һо худалдаха социалис уялгануудаа дүүргэбэ. Урда жэлнүүдтэ шэниисэ, хара таряа, ешмээн ба горох худалдаха талаар гүрэндэ үри шэритэй байһанаа тэдэнэр хүсэлдүүлнэ. Тус тустаа 800 тонно ороо һо сохиһон С. Ольховскиин, А. Емельяновай, И. Гусевай экипажнууд комбайнернуудай мүрысөөндэ эрхимлэнэ.

(ТАСС-ай корр).

УРГАСА ХУРЯАЛГА-83

ДУТАГДАЛНУУДАА УСАДХАНАБДИ

Удангүй хэдэхэн үдэрһөө таряа хуряалгын халуун хаһа эрэхэнь. Манай Кабанскын райондо энэ жэл 40 гаран мянган гектар ороо һото ургамалнууд болон бэшэшье хүдөө ажахын культуранууд хуряагдаха байна. Тиимэһээ машина. техникээ һайнаар бэлдэхэ, дүршэлтэй механизаторнуудта даалгажа үгэхэ гээшэ шухала хэрэг болоно. Ажахынуудтамнай мүнөө таряа хуряадаг 189 комбайн тоологдоно. тэдэнэй 170-ниинь хүсэд бэлэн болонхой, бэшэниинь заһабарилагдажа байна. Таряа хуряалгын үедэ хэрэглэгдэхэ 235 тракторнууд бэлэн.

Энэ жэл шииг нойто ехэтэй һэн тула таряалангаймнай диилэнхи хубинь амяарлагдан хуряагдаха гэжэ хүлеэгдэнэ. Тиигээ һаа комбайн бүхэн 241 гектар таряа хуряаха ёһотой болоно. Таряа хуряадаг үшөө 12 шэнэ комбайнуудые абахаар хүлеэнэбди.

Хэндалын. «Шергинский» совхозуудай механизаторнууд жэл бүри техникэ заһабарилха хэрэгтэ анхаралаа ехээр хандуулдаг заншалтай. Тэдэнэр таряа хуряалга дүүргэмсээрээ комбайнуудаа заһабарилжа эхилдэг. тиимэһээ жэлэй эхиндэ тэдэнээ бүгтыень шахуу бэлэн болгоод байдаг. «Шергинский» совхоздо техникэ заһабарилха тиимэ һайншье бааза мүнөө дээрээ үгы юм. Тиигэбэшье үбэлэй үедэ бүхы 56 тракторнуудаа, 31 ашаанай машинануудаа, таряа хуряадаг 17. силос хуряадаг 11, хартаабха хуряадаг 10 комбайнуудаа заһабарилжа шадаа. Энэ хэрэгые совхозой ахамад инженер Михаил Сидорович Смирнов һайнаар хүтэлбэрилөө.

Байгал-Хударын совхозойхидшье өөһэдынгөө хүсөөр техникэеэ заһабарилжа үрдеэ. Эндэ бэрхэ механизаторнууд, комсомолшууд Николай Димов, Василий Уладаев, Геннадий Хамуев гэгшэд онсо шалгарһан байна. Заһабарилагдаһан техникые совхозой инженернүүд Николай Борисович Кондаков, Петр Васильевич Капустин гэгшэд тон нягтаар шалгадаг юм.

Гэбэшье зарим ажахынуудта техникэ заһабарилгада ехэл хангалтагүйгөөр хандаа. Жэшээлбэл, Байгалай ОПХ-гай техникэ заһабарилгын бааза район соогоо эгээл һайниинь гэжэ тоологдодог. Харин инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй саг соонь ажалаа эмхидхээгүй дээрэһээ үшөө арбаад комбайнууд заһабарилагдаадүй байһаар. Жэлһээ жэлдэ энэ ажахыда механизаторнууд дуталдажа байдаг. Тиигэбэшье мүртэй хэмжээнүүд ОПХ-гай хүтэлбэрилэгшэдэй талаһаа абтанагүй. Энэшье жэлдэ 18 механизаторнууд ондоо предприяти, организацинуудһаа энэ ажахыда эльгээгдэхэ ушартай болоогдоо.

Мүн Кабанскын шубуунай фабрикын инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд хуряалгын техникэ заһабарилгада анхаралаа багаар хандуулаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

Районоймнай промышленна предприятинууд, организацинууд энэ халуун хаһада горитойхон туһаламжа үзүүлхэ юм. Байгша оной июлиин 15-һаа олон предприятинууд шефтээ абаһан ажахынуудтаа дүршэлтэй механизаторнуудые эльгээжэ, комбайнуудые заһабарилхадань туһалаа. Үшөө 40 трактористнууд өөһэдынгөө техникэтэйгээр таряа хуряалгада хабаадаха, Энэ үедэ Каменскын АТП, Буряадай автоуправлениин Байкальскын ТП таряа зөөхыень 68 ашаанай машинануудые районой ажахынуудта ябуулха юм. Таряа хуряалгада хабаадаха автомашинын жолоошодой звенонууд бүридүүлэгдэнхэй. Каменска СГПТУ августын арбан багаар механизаторай эрхэтэй болоһон 56 залуу хүбүүд, басагадые өөһэдөө техникэ даажа хүдэлхыень эльгээхэ.

Ингэжэ таряа хуряалгын үедэ олон техникэ, хүн зон хабаадуулагдаха байна. Түрүүшын үдэрһөөл энэ ехэ хүсые һайнаар хэрэглэжэ эмхидхэжэ, шадаха хэрэгтэй болоно. Энэ жэлэй хуряалгада шэнэ онол аргануудые үргэнөөр хэрэглэхэ гэжэ оролдохобди. Хамтын подрядай ёһоор район соомнай 30 бригада, звенонууд хүдэлнэ. Эдэнэр бүхы таряалангаймнай 89 процентыень хуряаха юм. Оймороой, Байгал-Хударын, «Шергинский», Хандалын совхозуудта механизаторнуудай дунда хамтын подряд үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэнхэй. Таряа хуряалгын үедэ ипатовска онол арга хэрэглэжэ, ажалайнгаа эмхидхэл, үрэ дүнгынь һайжаруулхабди.

Энэ жэлдэ техникэ заһабарилха запасной частьнуудаар хангалга урда жэлнүүдтэ орходоо дээрэ байгаа. Мүнөө трактор. комбайн болоод бэшэшье хүдөө ажахын машина бүхэндэ дутуу дундыень элирүүлһэн ведомость табидаг болонхойбди. Тиигээд лэ энээнэй ёһоор «Сельхозтехника» нэгэдэл запасной частьнуудаар таһалгаряагүйгөөр хангадаг байбал, һайн байгаа. Заримдаа ямар нэгэн запасной частиие бэдэржэ хэдэ дахин ошохо, сагаа ехээр гээхэ ушарнууд тохёолдоно. Мүнөө комбайнын һур татуурганууд. жаткын гидравлическа шнегүүд гэхэ мэтэ дуталдана. Эдэ бүхы дутуу дундануудаа түргэн усадхажа, таряа хуряалгын халуун хаһые бэлэн угтаха ёһотойбди. Комбайн, машинануудаа һайнаар хүдэлгэхэ, саг соонь заһабарилха, тиигэжэ үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлхэ дүүрэн арга боломжо манда бии.

И. ОБЕДИН,
Кабанскын РАПО-гой ахамад инженер.

Партиина ажабайдал

БҮЛЭГЭЙ ЭМХИДХЭХЫ ХҮСЭН

Ямар нэгэн ажалша коллективтэ хамта хүдэлжэ байгаа коммунистнууд болон комсомолшууд бүлэг болон нэгэдэжэ, нийтын хүдэлмэри сугтаа ажалладаг нүхэдэйнгөө дунда таhалгаряагүй ябуулжа байбал, ехэ юумэ бүтээжэ шадаха, үйлэдбэриин байдалда урагшатай нүлөө үзүүлхэ байна.

Энээниие би Улаан-Үдын почтамтын страховой участогай партийно-комсомолой бүлэгэй ажал ябуулгаар баримталха хүсэлэнтэйб. Тус коллектив тиимэ ехэшье бэшэ. Эндэ 32 хүн хүдэлдэг юм. Тэдэнэр хүнүүдэй асарhан посылка, бандероль гэхэ мэтые тушаан абадаг, заагдаhан адресаарнь ээдтэнь эльгээдэг, мүн ондоо тээhээ ерэhэн нимэ юумэнүүдые ошохо ёhотой газартань жэншэлгүйгөөр дамжуулан хүргэхэ гол уялгатай.

Ушар тиимэhээ почтын хүдэлмэрилэгшэдэй харюусалгань ехэ, журам шангаар сахиха ёhотой байhанинь мэдээжэ ааб даа. Гэхэ зуура энэ коллективтэ байгуулагдаhан партийно-комсомолой бүлэг хангалгын хэрэгтэ hайнаар нүлөөлмөөр аша туhатай хүдэлмэри ябуулжа байдаг юм. Бүлэгэй гэшүүд участогай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда ойлгуулamжын саг үргэлжын хүдэлмэри ябуулна. Жэшээнь, hүүлэй үедэ СССР-эй Верховно Соведэй наймадахи сессиин материалнуудые тайлбарилан ойлгуулха гэжэ оролдонод. Эндэ ажалша коллективууд тухай Хуули гол hуури эзэлээ ааб даа.

Теэд энэ документ хадаа урдань абтаhан алибаа хуули болон захиралтануудhаа удхаараа ташха ондоо байна. Ушар тиимэhээ захиргаан ба участогай коллектив хоёрой хоорондын хэлсээе дахинаа шэнэлhэн, хэр дүүргэлтэ боложо байhые шалгаhан байна. Коллективэй гэшүүн бүхэнэй харюусалга дээшэлүүлхэ гээшэ тон шухала зүйл болоно. Хэн нэгэнэй ажалай журам халта хазагайруулаад байбал, нимэ таагүй хэрэг хамтын хэлсэлгэдэ табигдаха, зохихо хэмжээн абтаха ёhотой байhые ойлгуулха шухала ха юм даа. Тиигээдшье зэмэлүүлхэ, шанhаа хаhагдаха, амаралтала хойшонь болгуулха хэн дуратай байлтайб.

Страховой участогай коллектив КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые, тэрэ Пленум дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Ю. В. Андроповой хэлэhэн үгые тон анхаралтайгаар шулалаа гээшэ. Тиихэдээ нийтэ политическэ, үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие бүри hайжаруулха, энэ шиидхэхы асуудалые хүн бүхэнэй бэелүүлхэ уялгата хэрэг болгохо ёhотойбди гэжэ нэгэн hаналтайгаар мэдүүлhэн байна.

Участогай коммунист, комсомолец бүхэн хүдэлмэриин ямар нэгэн хэрэгэй түлөө харюусаха даабаритай юм. Жэшээнь, коммунист С. П. Рыжикова ерэhэн хүнүүдэй хэрэг дүүргэдэг операторнуудай бригадын, дүшэн жэлэй партийна стажтай коммунист А. С. Гаськов инкассатор-почтальонуудай ба почто зөөгшэдэй, КПСС-эй гэшүүн А. П. Котельникова операционно залай оператор болон кассирнуудай хүдэлмэриин түлөө харюусалгатай. Ингэжэ эдэнэр даалгаhан участогтаа ходо хиналта хэжэ, ушарhан дутагдалнуудые дары усадхаха хэмжээ абжуулжа байдаг.

Бүлэгэй суглаан дээрэ партийна болон комсомолой даабаритай хүнүүд хэhэн хүдэлмэри тухайгаа ходо мэдээсэжэ байдаг туримтай. Тэрэшэлэн бригадирнуудай тоосоо зүбшэн хэлсэхэ ушар гарадаг. Ингэжэ оператор, почтальон-инкассатор, кассир болон почто зөөгшэ бүхэнэй хүдэлмэриие нарин хиналта доро байлгаха арга боломжо тогтоогдоно.

Гадна коллектив бүхы дээрээ, мүн эндэхи хүн бүхэн социалис уялгатай. Почтово хангалгаhаа оруулха олзын хэмжээн, ажалай болон үйлэдбэриин журам бэхижүүлхэ зорилго табиhан зүйлнүүд тэрээн соонь оруулагданхай.

Нийтэ-политическэ хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэн ябуулдаг, хүн бүхэнэй дааhан хэрэгтээ харюусалгатайгаар хандадаг байhанай үрэ дүн эли тодоор харагдана. Буряадай АССР-эй байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойн hайндэрэй хүндэлэлдэ дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ эдэбхитэй оролсоhон участогай коллектив үнгэрhэн хахад жэлэй туршада 339,1 мянган түхэригэй олзо оруулжа, түсэбөө 9 процентээр үлүүлжэ шадаа. Комсомолой бүлэгые эмхидхэгшэ, бригадир Ирина Сомова олзо оруулха даабаряа ходо үлүүлдэг ёhо заншалтай. Тиихэдэ комсомол басагад А. Дурлаева, Т. Сороковикова, В. Янхаева июль hарын түсэб дүүргэнхэй. Үдэр бүриингөө даабарие 110 процент хүрэтэр дүүргэжэ шадахадаа нимэ амжалта туйлана ха юм.

Участогай начальник, почтамтын партийна организациин секретарь А. П. Котельниковагай эмхидхэхы, хүтэлбэрилхы шадабарие, hайн абари зангые эндэ дурдангүй үнгэржэ боломоор бэшэ. Политико-хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ тэрэнэй hуларшагүй анхарал хандуулжа байдагынь hайшаалтай. Участогай хүдэлмэрилэгшэд бултадаа коммунис ажалай hургуулида ябана. Тиихэдэ коммунистнууд С. П. Рыжикова, А. С. Гаськов, Г. С. Прокопьев гэгшэд ороной мүнөө үеын дотоодын болон гадаадын байдал тухай, парти ба правительствын документнүүдэй удха шанар тухай асуудалнуудаар хөөрэлдөө ходо үнгэргэжэ байдаг юм. Харуулан ойлгуулха агитаци, социалис мүрысөөнэй ябасые харуулhан мэдээнүүд hайнаар эмхидхэгдэнхэй.

Коммунистнууд А. В. Чикунов, Г. С. Прокопьев болон бусад үльгэр жэшээ харуулан хүдэлнэ. Наhажаал хүдэлмэрилэгшэд Р. М. Перевозникова, М. А. Ашаханова, Г. И. Юдина, Л. Ф. Хандаренова гэгшэдэй оролдосотой, үнэн сэхэ ажал эндэ үндэр сэгнэлтэдэ хүртэдэг юм.

Б. СОТНИЧ.

ЭДЕЭ ХООЛОЙ ПРОГРАММА—БҮГЭДЭ АРАДАЙ ХЭРЭГ

УРДАНАЙНЬ СОЛЫЕ ТЭХЭРЮУЛХЭМНАЙ

Бүри табяад жэлэй урда тээ Сэлэнгын райондо үүлтэртэ малай тусхай ажахы байгуулагдажа, үхэрнүүдэй, хонидой үүлтэрыень hайжаруулжа, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэ үүргэ дүүргээ юм. Районой түрүү hаалинсад, тусхайлбал Социалис Ажалай Геройнууд П. Жалсанова, Н. Тадвашкина, тэрэшэлэн Д. Цырендоржиева, Д. Данзанова, А. Цыбендоржиева гэгшэд удаа дараалан гайхамшагта амжалтануудые туйлаhан байха юм. Жэлэй туршада үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 3 мянга гаран килограмм hү абажа байhан фермэнүүд олон бэлэй.

Харин hүүлэй үедэ районой олохон фермэдэ үнеэдэй hү нимэ доошолоо гэжэ мэдэрхэ ёhотойбди. Ямар шалтагаанhаа нимэ байдал тохёолдооб, ямар хэмжээнүүдые бэелүүлжэ, үнеэдэй hү шэмые дээшэлүүлхэб гэhэн асуудалнууд районой агропромышленна нэгэдэлэй соведэй зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ hэн.

Бии байгаа арга боломжонууд хүсэд hайнаар хэрэглэгдэнэгүй гэжэ hэн түрүүн тодорхойлогдоо. Үхэр малай, hүрэгтэ үнеэдэй тоо олонхи колхоз, совхозуудта нормоhоо үсөөн байна. «Эрдэм», Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозуудта энэнь оройдоол гушаад процентдэ хүргэгдэнхэй. Гэхэтэй хамта фермэнүүдэй hүрэгтэ гунжад үсөөноор нэмээгдэнэ. Тиимэhээ hаагдадаг үнеэдэй тоо толгойе олошоруулха эрилтэ ажахынуудай урда эрид шангаар табиха гэhэн шиидхэбэри баталан абаабди.

Гүүртэ болон hү hаалиин фермэнүүдтэ үүлтэрэй—селекционно хүдэлмэриин хангалтагүйгөөр табигдаhан дээрэhээ манай hүрэг соо hайн классна үүлтэрэй мал үшөөл үсөөн байhаар. Тусхайлбал, элитнэ үүлтэрэй мал оройдоол 1,5 процент, нэгэдэхи классай —19,2, харин классна бэшэ мал аяар 42 процент гэжэ hүүлшын шэнжэлэлэд элирүүлнэ. hаалиин малай муу үүлтэрэй байhанhаа, мүн тэжээлээр гүйсэд хангагдаагүй дээрэhээ район доторхи бүхы үнеэдэй хахадынь жэл соо 2 мянган килограммhаа бага hү үгэнэ.

Малай hүрэгүүдэй бүридэлэй хазагайруулагдаhанай нэгэ шалтагаан гэхэдэ, үнеэн болгогдохо эмэ хашарагууд тусхай шэглэлтэйгээр түлжүүлэгдэнэгүй. Гунжадаа муугаар харууhалжа бэлдэнэ. Тугаллаhанайнь hүүлээр зүбөөр hаажа, hүтэй үнеэн болгохо хүдэлмэри мүн лэ бирагүйгөөр эмхидхэгдэнэ гэжэ мэдэрхэ ёhотойбди. Тугаллаха үедөө гунжад туранхай, тэнхээ тамираар hула байдаг. Тиимэhээ тугаллаhанайнь hүүлээр гунжанhаа hүн багаар абтана. Дам саашадаа эдэ гунжад голодоhондо гаргагдажа, мяханай комбинадта тушаагдана. Жэшээлхэдэ, үнгэрhэн жэлдэ Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой hүтэйн үүлтэртэ фермэдэ түрүүшынхеэ тугаллаhан 49 гунжан энэл шалтагаар голодоhондо гаргагдаhан байна. Олонхи фермэнүүдтэ зоотехническэ эхин тоо бүрндхэл, эхэ малай үүлтэрэй шанар ба ашаг шэмые тэмдэглэхэ дэбтэрнүүд орхиглошоhон байха юм. Малай бонитировко хаа хаанагүй hайн шанартайгаар үнгэргэгдэнэгүй. Тэрэнэй дүнгүүд саашадаа мал үсхэбэрилгэдэ, малай ашаг шэмэ дээшэлүүлгэдэ хододоо хэрэглэгдэнэгүй.

Гэхэтэй хамта оньhон түхеэрэлгэнүүд бүтээсэтэйгөөр ашаглагданагүй. Тэжээл буйлуулха цехүүд фермэ бүхэндэ хүдэлгэгдэнэгүй. Олонхи ушарта hаалишан бүхэн даажа абаhан үнеэдтээ өөhэдөө тэжээл бэлэдхэжэ, тэжээл хубаарилжа үгэнэ, хүдэлмэриин 18 процентнь оньhожоруулагданхай.

Гээгдэлhээ гаража, энэ hалбарияа саашадань хүгжөөхэ хэмжээнүүдые хойшолуулангүй абаха саг ерэнхэй. Мүнөө ажахынуудта бии байhан, мүн 1985—1990 он болотор үсхэбэрилхөөр түсэбөөр хараалагдаhан малаа тэжээлээр хангаха бата бэхи үндэhэ hуури байгуулха гээшэ тон шухала болонхой. Малай hүрэгтэ үнеэдэй тоо толгойе 40 — 42 процентдэ хүргэхэ, тиихэдэ сэбэр үүлтэрэй малай тоо толгойе 60 процентдэ хүргэхэ зорилго урдаа табинабди. Тиихын тула эмэ хашарагуудые түлжүүлхээр тусхай шэглэлтэй гүүртэнүүдые, селекционно-хиналтын малай байра ойрын жэлнүүдтэ байгуулха гэжэ районой совет колхоз, совхозуудые уялгалба. Фермэ бүхэндэ үнеэд болон эмэ хашарагуудые искусственна аргаар үрэжүүлхэ түгэс түхеэрэгдэhэн пунктнуудые барижа, жэл бүри 100 үнеэн бүриhөө 90-hээ үсөөн бэшэ тугалнуудые абаха зорилго табигдаа. Сэлэнгын районой племпредприяти районой ажахынуудай зооветмэргэжэлтэдтэй хамта эхэ малай hубайралгые усадхаха талаар комплексно хүдэлмэри ябуулха болонхой.

Малай байра бариха, hэльбэн шэнэлхэ, бии байгаа тэжээлэй цехүүдые үргэдхэхэ түсэб районой совет зүблөөн дээрэ баталаа. Тусхайлбал, 1985 он болотор үнеэдэй 8 байра шэнээр барижа, тугалнуудай 23 байра hэльбэн шэнэлхэ, шалыень забhартайгаар түхеэрээд, шэбхэ шабааhа сэбэрлэхэ хүдэлмэриинь хүсэдөөр оньhожоруулха болоно.

Байгша ондо Харганаагай, Ягодный, Үдэнгын фермэнүүдтэ, удаадахи жэлнүүдтэ бусад комплекс, фермэнүүдтэ поточно-цеховой гурим нэбтэрүүлхээр бэлэдхэлэй хүдэлмэри мүнөө эхилэнхэй. Тэрэшэлэн 1985 он болотор фермэнүүдэй ажал оньhожоруулха хүдэлмэреэ улам үргэнөөр ябуулжа, фермэ бү-

СОНОН-ЖАБ ТААБАЙ

Зураглал

— Субаан, — гээд буурал үбгэн хүбүүн тээшээ хаража, — шимни иигээд мал ажал тээшэ «шэхээ үргэдэг» болол даа, —гэжэ нэгэтэ хэлэбэ. — Бишни багаhаа хойшо мал дахажа, хүн болоhон хүм, —гээд Сонон-Жаб таабай хүбүүнэйнгээ заhажа байhан шаргые шэншэлэсгээн өө-мөөень оложо байжа заабарилна.

Хүбүүниинь эсэгынгээ хэлэhэн үгэнүүдые сээжэдээ хадагалаад: «байза, энэмни хирэ хирэ болоод лэ юу хэлэгшэб, тэдэниинэнь hайса бодомжолжо үзэхэ юм байна», —гэжэ шэбшэдэг, удаань зүбшөөдэг болоо. Тиимэhээ эсэгэ хүбүүн хоёр бэе бэеэ хахад үгэhөө ойлголсоно. Субаан эсэгынгээ үгэhөө нэгэтэшье гаража үзөөгүй, хэлэhэн захяа заабаринуудыень жэншэдгүй дүүргэхые оролдожо ябадаг hэн. Тиигээдшье Сонон-Жаб Субаанаа ходо эрьежэ, тойрожо, хэhэн хэрэг ажалыень шалгажа байдаг. —Үгэдөө хэр хүрэгшэ ааб гэжэ тэрэниие ажаглажа ябадаг бэлэй.

Сонон-Жаб таабайн нүгөөдэ хүбүүд Бата-Ошор, Галсан гэгшэд хэзээнэй айл болоhон, үри хүүгэдээр олошорhон зон юм. Бата-Ошор hаянай хонин ажалда хүдэлжэ эхилэнхэй.

— Юрэдөөл хонин бүриhөө хурьга абадаг, хэhэн ажалдаа түргэхэнөөр лэ тоти мэргэн болоод орхиhойш, тиигэбэл ажалша угаа уладтаа харуулха бэлэйш, —гэжэ үбгэжөөл бодомжолдог.

...Ээрын бэлшээри гэжэ нэршэhэн багахан нуга талаан, эндэ тэндээ түглэ модотой, бүшэмэг хагдатай байдаг газар.

— Малаа энээгүүр туугаад миин бү гараарай. Бэлшээри задагай, тиимэhээ hүрэгэйнгөө хойноhоо ото харууhалжа, хогтой, ногоотой газарынь оложо ябаад бэлшээжэ садхаахада, малай тэнхээ тамир абаhаар дээшэлдэг юм шуу. Үлэн мал байрагүйгөөр зайжа ябаа hаа хатайрдажа, араhа яhан хоёр болодог. Тиимэhээл «тарган табан хоногой» гэжэ хэлсэдэгнай дэмы бэшэ. Малые намарhаа захалжа хүшэ тамирынь олгуулхын тулада байратайгаар бэлшээхэ хэрэгтэй, — гэжэ Сонон-Жаб таабай Субаандаа хэлэжэ байдаг.

Аха нютагай эрхэ байдалда малые шахан таргалуулха талаар тэжээлээр хомортойбди гэжэ үбгэжөөл hанамжалдаг. Тиигээд энээнээ баталhан мэтээр:

— Урда үбэлжэлгын үедэ Эрхүүгэй областьhоо hолоомо зөөжэ, малдаа эдюулhэнээ мартаха ёhогүйбди,— гэжэ сухалдаад абадаг. Тиимэhээ зун-намарай хаhада Субаан хүбүүнэйнгээ даажа абаhан шахалгын малнуудые арга заатагүй тобиржуулхын тула али болохоор ажалдань хамhалсадаг заншалтай.

Сонон-Жаб Хайдаков анхан нютагтаа хамтын ажал байгуулха хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулhан байха. Удаан саг соо hү hаалиин фермые даагша ябаа. Тэрэ сагта ажалай журам, бүтээсэ, шанар болон эрилтэ дээдэ хэмжээндэ байhан гээшэ. Адуу, малай тоо толгойе, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд саг соогоо бэелүүлэгдэдэг бэлэй. Тиихэдэ зургаан янзын үүлтэрэй мал үсхэбэрилэгдэдэг hэн. Гол түлэб hарлаг, хайнаг, нютагай үүлтэртэ монгол үнеэд, хони, ямаан, адуун hүрэг гэхэ мэтэ яhала үдэсэтэй hэн.

— Тиигээдшье мал ажалайнгаа продукцие гүрэндэ худалдаха түсэб-уялгаяа үлүүлээд, үлүү гараhанаа Хүлтүүг, Эрхүү абаашажа худалдаад, ажахынгаа мүнгэн зөөрие арьбадхажа байгша бэлэйбди, — гэжэ үбгэн мүнөө дурсадаг.

Үнэхөөрөөшье эхэ малhаа заатагүй тугал абаха, хашараг, гунжадай тугаллахада, тэрэ дары колхозhоо тусхай комисси ерэжэ, үнеэдhээ hүнэй гарасые шалгадаг hэн. Тэрэнэй дүнгүүдээр hаалишадта hү hааха даалгабаринууд тогтоогдодог байгаа. Харин мүнөө үнеэ hаажа, hаамай хэмжээе тодорхойлхо тусхай комиссишье байхаа болинхой. hаалишадай хэлэhээр лэ тэдэнэртэ түсэб, даалгабаринууд үгтэдэг гээшэ.

Сонон-Жаб Хайдаков арба гаран жэлдэ колхозойнгоо адуун hүрэгые адуулжа, хээрын халуун, хүйтые нилээд үзэhэн хүн.

Нэгэтэ үнгэрhэн хабар Сонон-Жаб үбгэн «Урал» мотоциклаар хүргүүлжэ хүбүүнэйдээ ерэбэ.

— Зай, Субаан, үнөөхи тугаллаха гунжадаа хэр эдеэлүүлжэ байнаш? — гэжэ абаhаар асуугаад, малайнь байра тээшэ ошобо.

— Ай, хөөрхэй, эдэнни бэеэ таташоо. Иихэдээ тэнхээ тамираа доошолуулжа байна гээшэ. Үглөөдэрhөө бүлеэн уhа уулгажа, үбhэ, зеленкыень нэмээжэ үгэдэг болохобди. Ингэжэ шалгажа байгаагүй hаашни, эдэ залуушуул үшөөл дүршөөгүй төөримэрнүүд лэ ха юм, — гэжэ гэмэрэн hагад үгэлнэ. —Малай эзэн гээшэ даажа, харууhалжа байhан малдаа ёhотойл эзэн боложо шадаха хэрэгтэй. Мал бүхэнэйнгөө зүhэ үнгыень тоб байса мэдэжэ абаха. Ямар янзаар, хайшан гэжэ тэжээлээ эдинэб, түлдөө муу, тугалаа голохо гунжад гэжэ байха. Тиимэhээ шэнэ тугаллаха гунжадые уяанда hайнаар барижа, номгоруулха шухала. Гунжадай тобир тарган байхада мяхалиг hайн тугалнууд гарадаг ха юм, — гэжэ тэрэ үргэлжэлүүлнэ.

Таабайн хүгшөө Дулма Лопсоновна Мандагаева хамтын ажалда өөрынгөө хубитые нилээд оруулhан хүн. hаалишан ябахадаа хайнаг үнеэдhээ 800—900 килограмм тоhолиг ехэтэй hү hаажа, колхоз, район соогоо суутай ябагша hэн. Евгения, Роза басагадынь багшанар юм. Тэдэнь hургуулида hуража ябаха үедөө эжыдээ туhалалсан, үнеэ hаажа, ажалша бэрхээр хүмүүжүүлэгдэнхэй.

Колхозой түрүүлэгшэ В. Л. Ардановай хүтэлбэри доро нютагай ажахы hүүлэй үедэ нилээд хүгжөө. Гүрэндэ мяха, hү, ноохо тушааха түсэбүүдээ hаадгүй дүүргэдэг болонхой. Урдань Сэнцэ нугын Шаснур гэжэ ундан газарта түбхинэhэн Ленинэй нэрэмжэтэ колхозоймнай түб тосхон hэльбэгдэн үргэдөө. Гадна ажахы олон жэлэй ногоо таридаг. Үлүү булуу ургаса муутай болдог, гүбээ газарнуудые хахалжа зеленко ехээр таридаг болонхой.

Сонон-Жаб таабай мүнөө 77 наhатайшье hаа, урдынхидаал хүнгэн сарюун. Тэрэнэй ябаа, дабаагүй хүтэл, нуганууд нэлэнхы ехэ Аха нютагта байха аабы? Хан, үгыл хаш даа. Тэрэ бултыень мэдэхэ. Хаана ямар горходо ямар загаhан бииб, хаана ямар ан гүрөөл олон бэ гэхэ мэтэhээ эхилээд, залуудаа тэрэ ангуушан ябаhан.

Субаан хүбүүниинь жэл бүри 140 толгой малаа захадажа, Хойто-Ахын hарьдагуудые дабаад, ара энгэрэйнь тунга бэлшээридэ нүүжэ ошодог. Тэрэ үедэ Сонон-Жаб таабай хүбүүнэйнгээ нүхэр боложо, тиишэ зоридог. Хойто-Аха гээшэмнай наагуураа бэлшээригүй, дууhан хүбшэ, унанги намаг газар юм. Тиишэ хүрэхын тулада малаа туугаад hарьдагай саагуур үшөө гурба, дүрбэн үдэр ябажа Илсэ гэжэ газарта хүрэдэг. Энэ хадаа Зүгдын Тофаларай газар юм гэжэ үбгэн наhаараа ябажа даданхай. Малшад харгыдаа 7—8 модо ябаад лэ hүрэгөө амаруулжа хонон, үнжэн байрлаха гэртэй, малаа хааха хорёо хашаатай юм. Малшадай байранууд дууhан дулаан, уужам. Дүрбэн гүүртын эдихэ тэжээлэй дабhан урид байра бүхэндэнь хүргөөтэй байдаг. Илсэ бэлшээриин газар эндэ тэндээ соорхой хүбшэ тайгаар хүрсэлэгдэнхэй. Ногоониинь үлэмжэ үндэр, отогуудые тойроод хүрмэлдэжэ ургашанхай, тэдээн соогуур малнуудайнье хараа алдагдадаг, гол горходойнь загаhаниье томо, тарганууд.

Мүнөө эсэгэ хүбүүн хоёр зунайнгаа холын бэлшээридэ гаранхай. Хойто-Ахын hарьдагуудай саана, урда тээнь зуhажа байhан баян бэлшээринигээ нюрган дээрэ, зуhажа байна.

Д. ДУГАРОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Субаан хүбүүнээрээ холын бэлшээридэ ябаhан Сонон-Жаб Хайдаков.

Авторай фото.

Ахын район.

ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭ ОНЬҺОН АРГААР

Ажахы бүхэндэ малай тэжээлэй рацион нэгэ адли хэзээдэшье байгаагүй юм. Зарим колхоз, совхозуудай тэжээлэй баазань hайнаар, нүгөөдүүлынь муугаар хангагданхай байдаг. Хэды нимэ байдалтайшье hаа, тэдэнэр нийтынгээ адууhа малда тэжээл бэлэдхэхэдээ шанарыень доошолуулхагүй гэжэ оролдодог. Тэжээлэй шанарынь гансал бэлэдхэжэ байха үедөө муудажа эхилдэг байна. Тиимэhээ ажахы бүхэн тэжээл бэлэдхэлгэдэ түрүү прогрессивнэ технологи үргэнөөр хэрэглэхэ, тэжээл хадагалха тусхай оньhожоруулагдамал байрануудые олоор байгуулха болоно. Энэ хадаа хүдөөгэйхидэй мүнөөдэрэй гол шухала зорилго.

Мүнөө үедэ поли гү, али сабшалан дээрэ тэжээл бэлэдхэлгэhээ эхилээд, мал ажалhаа продукци абалга хүрэтэр технологическа талаар таhаршагүй холбоотой.

Республика дотор «Тэжээл» гэжэ комплексно программые бэелүүлгэ хадаа бэшэнтээ нэгэ адли эрхэ байдалда шиидхэгдэхэ болоно. Жэшээлхэдэ, «поли — тэжээл хадагалдаг газар — буйлуулга—шанаржуулан бэлэдхэлгэ — адууhа мал — продукци абалга» гэhэн схемэ доро бэелүүлэгдэхэ байна. Тиимэhээ энэ тодорхой асуудалые шиидхэхын тула хүдэлмэринүүдые комплексно аргаар ябуулха хэрэгтэй. Нэн түрүүн мүнөө үеын эрилтэдэ харюусамаар машина, техникэ, тэжээл хадагалха байрануудые олоор хэрэглэхэ болоно.

Тэжээл бэлэдхэлгые оньhожоруулагдамал комплексно аргаар хэхэдээ түрүү онол аргануудые үргэнөөр ябуулха ёhотой. Үбhэ бэлэдхэхэдээ наранда hайса хатаhан хойноhь тюк болгон багсалха, ногоогоо сабшажа суглуулhанайнгаа hүүлээр үлеэлгэжэ хатааха, витаминтай үбhэ ханагүй башни соо хээд мүн лэ үлеэлгэжэ эбэреэхэ онол арганууд али олон ааб даа. Мүнөө үедэ үбhэ бэлэдхэхэдэ, силос ба сенаж дарахада 30—40 процент хүрэтэр ургасань гээлтэдэ ороно. «ВИК» ба «ВИЖ» институдуудай хэhэн туршалгануудай ёhоор тэжээл бэлэдхэлгэдэ гурбанай нэгэ хубинь, хадагалалгада — гурбанай нэгэ хубинь гээлтэдэ ороно гэжэ элирүүлэгдэнхэй. Манай эрхэ байдалда олохон ажахынууд тэжээл бэлэдхэлгээ сентябрь hара гаратар үнгэргэдэг байна. Сабшагдаhан ногоогоо искусственна аргаар хатааха, гранул, брикет гаргаха хэрэгтэ аргагүй ехэ мүнгэн гаргашалагдадаг гээшэ. Тусхайлбал, нэгэ тонно эдэ тэжээлнүүдые бэлэдхэлгэдэ 80 түхэриг хүрэтэр мүнгэн гаргашалагдадаг юм. 1982 ондо орон доторнай уhагүй болотор хатаагдаhан нэгэ тонно тэжээл бэлэдхэлгэдэ 220 килограмм тоhо түлишэ, электрын 362 киловатт-час элшэ хүсэн гаргашалагдаа гэхэ гү, али нормоёо холо үлүүлээ. Научна эрдэмтэдэй шэнжэлhэнэй дүнгөөр, мүн практическа талаар хараад үзэхэдэ, гансал I ба II классуудай шанартай гурил гаргалгада электрын элшэ хүсэн ехээр алмагдана, ажалайнь гаргашэ нилээд хороогдоно. Эндэhээ нимэл тэжээл нөөсэлхэдэ экономическа талаар ашаг үрэтэй байна бшуу. Шанарайнгаа талаар нэгэ килограмм ногооной витаминтай гурилда 0,8—0,9 тэжээлэй единицэ хүртэнэ гэжэ элирүүлэгдэнхэй.

Тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадуулагдадаг машина болон оньhон түхеэрэлгэнүүд, тэжээл бэлэдхэхэ тусхай технологи мүнөө үедэ хүн бүхэндэ эли болонхой гээшэ ааб даа. hүүлэй дүнгөөр республикын ажахынуудта КСК-100 түхэлэй машина, силос хуряадаг КСС-2,6, КС-1,8 түхэлэй комбайн, «КПС-5» косилка, ПРП-1,6 түхэлэй үбhэ тюг болгон багсалдаг рулонно пресс-подборщигууд дуталдаhаар. Сенаж хэхэдэ хэрэглэгдэхэ машинануудай парк бэрхэтэй байдалда оронхой. Энээнhээ уламжалан, мүнөө сенажда орохо ногоон хэршэгдэнгүй асарагдажа дарагдана. Эдэ бүгэдэ тэжээл бэлэдхэлгын тусхай технологиие тэжээл бэлэдхэдэг техникээр үсөөншэг ажахынууд энэ харюусалгатай хаhын үедэ хэрэглэгдэхээ болиhон ороohоной комбайнуудые түхеэржэ табихада хамаагүй байдаг. Казахай ССР-эй гансал Карагандагай областьда жэл бүри тэжээл бэлэдхэлгэдэ ороohоной 1200 комбайн хүдэлгэгдэнэ.

Манай эндэ жэлдээ хоёр дахин ургаса хуряадаг заншал үшөө hуурияа эзэлээдүй байhаар. Энэ арга иланганяа силос даралга дээрэ үргэнөөр хэрэглэгдэхэ ушартай. Силостэ ородог ургамалнуудые нэн түрүүн ЖВН-6 түхэлэй жаткаар унагаажа, халта hалхитуулан эбэрээгээд, hүүлдэнь КСК-100, КС-2,6, КС-1,8, «Вихрь» түхэлэй КУФ-1,8 комбайнуудаар хадажа, хэршэхэ ёhотой. Иимэ ушарта хуряалгада хабаадуулагдаhан бүхы машина, техникэ, тэрэ тоодо автотранспорт хоёр дахин ашагтайгаар хэрэглэгдэхэ, байраниинь элитэ. Эгээл энэ үедэ сабшагдаад, уhагаагдаhан ургасынь шииг нойтон, нилээд удха шанар ээлнэ. Юуб гэхэдэ, силостэ, сенажда орохо тэжээлэй шиитэйнь ехэ байгаа hаа, шанарынь муудадаг. Хэрбээ ногооной витаминтай гурилда асарагдаhан ногооной шиигынь 50—54 процент байбал, тоhо түлишэ хоёр дахин багаар гаргашалагдадаг. Энэ жэлэй эрхэ байдалда нёдондоной hолоомые ПРТ-165 түхэлэй агрегадаар хэршэжэ, ногоонтой холижо дарахада, hайн гэжэ тоологдоно.

Мүн лэ бэлэдхэhэн тэжээлээ зүбөөр хадагалха талаар хүдэлмэреэ гуримшуулхаар болоо гэжэ hанагдана. Тиихэдээ ажахы бүхэн 2—3 газарта тусхай байрануудые түхеэржэ, тэндээ хүдэлхэ хүнүүдые хүсэд хүрэхөөр томилоод, тэжээлээ хэршэжэ, буйлуулжа, малда шэрэжэ эдюулхэдэ ашагтай байнгүй аргагүй.

ВАСХНИЛ-ай гэшүүн-корреспондент нүхэр Н. В. Краснощековой тэмдэглэhэнэй ёhоор hүүлэй арбан жэлэй туршада манай регионой хүдөө ажахые оньhожоруулга 2,3 дахин, харин ажалайнь бүтээсэ оройдоол 1,2 дахин ургаа. Манай республика 1966 ондо элдэб түхэлэй 5040 трактортай байhан hаа, харин мүнөө энэ

ДОНЕЦКЭ ОБЛАСТЬ. СССР-эй хара металлургиин промышленностиин предприятинуудай С. Орджоникидзиин нэрэмжэтэ «Азовсталь» завод эдэ үдэрнүүдтэ 50 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэхэнь. 1930 ондо заводой барилга эхилhэн юм. 1933 оной августда заводой нэгэдэхи домно ашаглагдажа эхилээ бэлэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Социалис Ажалай хоёр дахин Герой, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн Г. Я. ...рбань (зүүн гарhаа дүрбэдэхи) мартен цехэй булад хайлуулагшатай дунда.

ТАСС-ай фотохронико.

Галиингаа гэртэхи байдалые, абари зангыень, хүбүүдэй хэнтэйншье нүхэсэдэггүйень hайн мэдэхэ байгаа бшуу.

Тиигэбэшье тунгаасагүй Тониин ташаганаса энеэхэдэ, Галиин досоо юундэшьеб барагар хара боложо: «Шамда ходол хадам байха. Харуужабди. Хэмнай урид хадамда гарагша ааб?» — гэжэ асууhандал, гомдолтой харасаар Тонидо харюусаа бэлэй.

...ЛЛЕКТИВЭЙ ҮҮРГЭ ...ЙХАБТАР ЕХЭ

Галина Новиковагай эжы, Нина Андреевна Новикова, Леоновкын МТФ-дэ haалишанаар хүдэлдэг байhан. Ехэ hүнэй түлөө аhан шадалаараа оролдодог, урагшаа hанаатай, бэрхэ эхэнэр байгаа гэхэ. Ямаршьегүй hайн хүдэлжэ байтараа, үбшэнэй шалтагаанаар haалишан ажалаа орхихо баатай болоhон юм. Теэд үнэн сэхээр ажаллажа ябаhан хүн хэжэ байhан хүдэлмэреэ орхиходоо, ямар нэгэн hайн нүхэртээ хахасаhандал болодог. «Хэдэн жэлдэ haажа байhан хайран үнеэдээ хэндэ тушааха, гээшэбибди даа. Ьанаандам тааараха хүн юрэдөө олдоногүй»,— гэжэ эжынгээ хүршэ эхэнэртээ hанаа алдан хөөрэжэ hуухые шагнаhан Галиин досоо ямаршьеб даа нэгэ ондоо, хүхюун мэдэрэл түрөөдхёо бэлэй. «Теэд эжымни намда найдаха гээшэ гү?.. Багша болохо hэн хаш гэдэг hэмнай. Тэрэнээ хубилгаха гү?» гэжэ бодоходоо, hанаашань гансата ондоо болоодхибо. Тиигэбэшье haань, hүүлдэ нэгэ сүлөө сагай дайралдахалаар, Галя эхэдээ хандажа:

— Эжы, эжыхэмни. Тэрэ Мааниимнай тугал булай хөөрхэн лэ. Евгения Семеновна Маанияа ондоо haалишанда үгэхэт гээ hэмнай. 21 үнеэтэй байхадамнай яаха юм? — гэбэ.

— Хэдышье haань, шамда ямар хэрэг бэ? Манай фермын haалишан бүхэн 20—20 үнеэтэй байха ёhотой юм. Эдэнээшье арай шамай хүшхэржэ байhыемни харанагүй аалши? Хүниие түргэн олоод орхёо haань, аргада ошохо hэн гүби, — гэжэ эхэнь гэмэрэн татаба.

— Эжы-ы.— гэжэ Галя haймhаранаар, хоолойгоо саанаhаа ондоо болгон,— аргалуулаад ерэтэртнай би үнеэдытнай хаража байхам гү даа. Маанияа алдахагүй байгаалди даа. Угааштараа ехэ hү үгэхэ ёhоор үнеэн болохол шэнги,— гэбэ.

— Олон басаhадтай haа, заабол нэгыетнай гүйха hэлдеэ. Харин ганса шамай хаража байгаад, нүхэдhөөшни таhалха гэжэ яахабиб даа. Ьурахаяа ошоо haаш дээрэ гэжэ hананаб.

— Эжыхэмни, зүб хэлэнэт. Битнай hурахаб, заатагүй мэргэжэлтэй болохоб. Харин мүнөө орондотнай haалишан болоод байхамни. Ьүн далай салгидуулхал байна даа,— гэжэ басаганиинь гэнтэ ехэ хүндэл адляар харюу үгэжэрхибэ.

Басаганайнгаа hанаhан байhанаа табидаггүй, үсэд нэтэрүү зангыень мэдэдэг эхэ буршаха аргаяа олонгүй, гансал зүбшөөхэ ушартай болоо hэн.

ЭГЭШЭНЭРТЭЭ ТҮШЭГЛЭН

«Первомайский» совхозой 1-дэхи отделениие эрхилэгшэ Галина Федоровна Вставская хамтын ажалай түлөө одоол унаhан малгайгаа абаха сүлөөгүйгөөр ябадагшье, оролдодогшье хүн юм. Тэрэ Ербановай нэрэмжэтэ хүдөө ажахын техникумые онсо шалгаран дүүргэhэн байна. Өортөөшье, нүхэдтөөшье эрилтэ ехэтэйгөөр хандадаг энэ хүтэлбэрилэгшын ашаар лэ Леоновкын отделени ажахынгаа түрүү отделениинь боложо шадаа. Нүхэр Вставская эгээл түрүүн ажалай журам шангалжа эхилээ hэн. Архиншадтай гам хайрагүйгөөр тэмсэе гэжэ тэрэ бүгэдэ зоноо уряалаа. Нютагай хүн зон тэрэнэй холын хараата зорилгые ойлгожо, али болохоор дэмжээ, туhалаашье гээшэ. Тиин МТФ дээрэ, отделени соо архи тамхи залгиhан хүн харагдаха, үзэгдэхээ болиhон байна.

Ьаалиин фермэдэ залуушуул олоор нэмээ. Тэрэ тоодо Галина Новикова. Фермэдэнь нэгэтэ хамтын суглаан зарлагдаба. Отделениин зоотехник Е. С. Заиграева, эрхилэгшэ Г. Ф. Вставская, фермые даагша Л. М. Куторева гурбан haалишадтаяа ехэ hү haадаг болохо арга боломжо, эрхэ нүхэсэл манда бии гү, али үгы гү. Үгы haань, юун haалта хэнэб, тэрэниие яажа усадхахаб гэжэ үнэн зүрхэнhөө дэлгэрэнгыгээр хөөрэлдэбэ. Теэд үгэ хэлэhэн лэ хүн — haалишаншье, үхэршэншье, тугалшаншье — бултадаа нэгэн дуугаар аргатай байhанаа тэмдэглээ hэн.

Бүхы залуу hahаяа haалишан ябажа үнгэргэhэн, хоёр орденто Е. П. Яковлева ганса шүрбэhэн болошоhон гараа залуушуулда харуулжа:

— Энэл хоёр гараараа хорин гаран жэлдэ үнеэнэй хүхэ шоборжо ябанаб. Гарнуудни мүнөө үбдэдэг болоо. Харин таанад, залуушуул, Леоновкынгоо фермын урданай нэгэ алдарые өөдэнь hэргээжэ, айл аймаг соогоо хүндэтэй, суутай зон болыт даа. Тинхын тула бүхы арга боломжо байна ха юм.— гээ hэн.

Имнэ үгэнүүдые сэгнэхэ нэгэн сэгнэжэ, үгы хүниинь хашхараа, хууталаашье haa, ойлгохогүйл. Харин хара багаhаа хойшо haалишан эхэеэ хормойдожо ехэ болоhон Галя басаганай сэдьхэлые Евдокия Парамоновнагай хэлэhэн үгэнүүд доhолуулаа, хүлгүүлээ бэлэй. «Миниишье эжын бэе эндэлмуудажа эхилээ. Манhаа урда түрэhэн зон юундэ ямаршьеб даа нэгэ онсо ондоо байдаг гээшэб. Тэдэнэр эсэхэ сусахые мэдэдэггүйл. Хамтын юумэн гэжэ ондоогоор хаража, хандажа, байдаггүйл. Бидэ баhал имнэ байха ёhотойбди» гэhэн бодолнууд тиихэдэ Галиин толгойдо түрэhэн юм.

Хүнэй хэлэхэдэ, энэм нихэдээ юун гэбэ гээшэб, тэрэнь ямар удхатайб гэжэ бодомжолжо үзэхэ сэнэгтэй хүн алхам бүхэнөө сэгнэжэ, эсэсэй эсэстэ ямар нэгэн амжалта туйлажа шададаг. МТФ-дэ, тиихэдэ суглараhан холисогүй эхэнэрнүүдэй хөөрэлдөөн дэмы үнгэрөөгүй. Галина Ивановна Новикова мүнөө ажахынгаа түрүү haалишадай нэгэн болонхой. Энэл совхозой партийна организациин суглаан дээрэ тэрээнтэй haя уулзаа hэм. Партиин гэшүүндэ кандидат ябаhан Г. И. Новиковагай үбсүүндэ арадай депутадай тэмдэг яларжа байгаа hэн. Олоной этигэл найдабарида хүртэhэн, партиин гэшүүндэ зуур шалагдаhан Новиковагай ямараар хүдэлдэгынь эндэhээ эли болоно бэшэ аал?

Хэжэнгын районой «Первомайский» совхоз гүрэндэ hү худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэбые болзорhоонь холо урид, июниин 10-да дүүргэhэн юм. Тиигээд 171 центнер hү түсэбhөө гадуур тушааhан байна. Ажахын туйлаhан энэ амжалтада мүрысөөнэй манлайда ябаhан Г. Н. Новиковагай оруулhан хубита бага бэшэ ааб даа.

Теэд ажалша хүнэй болбосорон ургалга, тэрэнэй үндэр оюун бодолтойгоор хүмүүжэлгэ мүнөө ажалша коллективүүдэй шухалын шухала хэрэг болонхой гээшэ. Энэ талаар нүхэр Новиковатай хөөрэлдэхэдэмни: «Үйлэдбэриин гол хүсэн болохо бидэ, коммунистнуудhаа, бүхы юумэн дулдыдаха зэргэтэй гэжэ hананаб. Фермэдээ даб дээрэ миил хоёр коммунист байнабди. Залуушуул олон болоо хадаа, жагсаалнай ургаха ааб даа. Отделениемнай эрхилэгшэ Галина Федоровна Вставскаяе ёhотойл коммунист гэжэ хүндэлдэгби. Тэрэ мэргэжэлээрээ, ажал хүдэлмэридэ хандадаг зангаараа манда ходоодоо жэшээ харуулжа, hурган хүмүүжүүлжэ байдаг. Тиихэдэ Евгения Семеновнамнай баhал нютагаймнай түрүү эхэнэрнүүдэй нэгэн юм. Эдэнэрэй хүсоор бидэнэр олон юумэндэ hурана, ойлгонобди. Тэдэнэрэй хажууда ажаллажа байхада, урматай байна даа».

Зүб лэ даа. Имнэл hурган хүмүүжүүлэгшэдтэй залуушуул ажал хүдэлмэридэ гансал материальна талыень хаража хандаха бэшэ, харин сэдьхэлэй үндэр ханамжа абамаар, ажабайдалай билтарма дүүрэн жаргал эдэлмээр хүдэлхэ зэргэтэй. Хүдэлмэришэн хүнэй болбосорон хүгжэхэ хэрэгтэ hурган хүмүүжүүлэгшэдэй үүргэ, коллективэй зүгhөө хэлэгдэhэн үгэ, hанамжа дурадхал, жэшээнүүдэй нүлөөлхы айхабтар ехэ хүсые тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ.

В. ТОКТОХОЕВА.

НОМОЙ ТАГ

СОЁЛОЙ ХҮГЖЭЛТЫН ТҮҮХЭ БЭШЭГ

Түрэл республикынгаа байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойн урда тээхэнэ нютагай номой хэблэл **«Буряадай АССР-тэхи соёлой байгуулалта (1918—1981 онууд)»** гэhэн ном барлан гаргаба. Энэ ном дотор Буряад ороной арадай гэгээрэлэй, эрдэм наукын, соёл культурын хүгжэлтые харуулhан гол шухала документнүүд болон материалнууд толилогдонхой. Тиигэжэ тэрэ түрэл республикынгаа соёлой хүгжэлтын шухала шатануудые эли тодоор харуулба.

Энэ hонирхолтой номой түрүүшын хуудаhануудые иража хараад үзэе. Гадарайнь дотор хуудаhануудта иимэ тоо, баримтанууд барлагданхай: нэгэдэхеэр, «Буряад ороной газар дээрэ 1913 ондо 13,5 мянган hурагшадтай 267 hургуули (тэрэ тоодо 257 эхин hургуули) хүдэлжэ байгаа. Забайкалиин областиин нэгэ мянган хүнэй 31,6-ниинь, харин буряадуудай 8-ниинь hуража байhан юм. Хүн зоной диилэнхи олонхинь, буряадуудай 10-най 9-ниинь үзэг бэшэг мэдэхэгүй байгаа бшуу.

Тиихэдэ Буряадта клубай, библиотекын эмхи зургаанууд, театр гэжэ байгаагүй. Ном болон журналнууд хэблэгдэдэггүй, хүгжэнги уран hайханай литература болон мэргэжэл түгэс искусство гэжэ байгаагүй».

Харин, хоёрдохёор, тад ондоо, үндэhэ хубилалтануудые харуулhан тоо, баримтанууд: «Удхаараа социалис, түхэл янзаараа национальна совет буряад соёл болбосорол бурьялан хүгжэнэ. Буряадай АССР-тэ 1981 ондо юрэнхы эрдэмэй 611 hургуули, техническэ мэргэжэл олгохо 37 училищи, 22 техникум, 4 дээдэ hургуули тоологдожо байгаа. 1000 хүн бүхэнэй 795-ниинь дээдэ ба дунда эрдэмтэй. Арадай ажахыда 95 мянган мэргэжэлтэд хүдэлжэ байна.

Республика дотор 721 клуб болон соёлой байшан, олониитын 590 библиотекэ, 797 кино-түхеэрэлгэ, 4 театр, филармони, зохёохы ажалтанай 5 холбоон тоологдоно. Хүн зоной 90 процент шахууень телевизор харана. 1,1 миллион хэhэгээр 127 ном хэблэгдэн гаргагдаhан байна».

Иимэ гайхамшагта, хүн зоной ой ухаанда ороогүй ехэ хубилалтанууд яажа туйлагдааб, иимэ орёо шанга зорилгонуудые республикын партийна болон совет органууд яажа шиидхээб гэhэн асуудалнуудта энэ ном дотор толилогдоhон документнүүд тодо hонор, дүүрэн харюу үгэжэ шадана.

Буряад ороной түүхэдэ үзэгдөөгүй иимэ ехэ соёлой хүгжэлтэ Агууехэ Октябриин революциин, Совет засагай аша туhаар, манай ороной бүхы арадуудай, нэн түрүүн ород арадай дэмжэлгэ туhаламжаар туйлагдаа гэжэ энэ номтой танилсаhан хүн бүхэндэ ойлгосотой болохо зэргэтэй.

Тус суглуулбари, совет обществын түүхын болон СССР-тэхи соёлой байгуулалтын түүхын ниитэ үе шатануудтай тааралдуулан, иимэ гурбан хубиhаа бүридэнхэй:

1. Социализмда шэлжэн орохо үеын Буряад орондохи соёлой хубисхал. 1917—1941 онууд.

2. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдэй Буряад ороной соёл болбосорол болон социалис общество байгуулгые түгэсхэхэ үедэ тэрэниие саашадань хүгжөөлгэ. 1941—1965 онууд.

3. Батажан жагсаhан социализмын эрхэ байдалда Буряад ороной соёлой hалбаран хүгжэлтэ. 1966—1981 онууд.

Эдэ гурбан хубинууд дотор гол шухала 229 документ, жэлhээ жэлдэ hубарюулан, толилогдонхой юм.

Буряад ороной соёлой хүгжэлтэ дэбжэлтые тодо hонороор тайлбарилан харуулhан оролто статья түүхын эрдэмэй кандидат Г. Л. Санжиев бэшэhэн байна. Энэ статьяень уншаад байхада, ямар орёо бэрхэшээлнүүдые дабажа, нютагай партийна болон совет зургаануудай хүтэлбэри доро, ниитын эмхинүүдэй эдэбхитэй хабаадалгатайгаар соёл болбосоролой, эрдэм ухаанай, арадай гэгээрэлэй ехэ амжалта туйлагдааб гэжэ ойлгосотой болоно. Документ бүхэниие уншахада, тэрэ үеын эрхэ байдал, орёо зорилгонууд, бага бэшэ бэрхэшээлнүүд, тиихэдэ энэ hалбаринуудта хүдэлжэ, өөрынгөө хубитые оруулhан ажал ябуулагшад эли тодоор харагдана.

Аяар 1918 оной мартын 17-до баталан абтаhан «Нютаг нютагуудта Совет засаг дэмжэхэ ба Соведүүдые тогтоохо тухай» Верхнеудинскын районой Соведүүдэй съездын революцяар эхилээд, 1981 оной декабриин 30-да баталан абтаhан «Республикын юрэнхы эрдэмэй hургуулинуудта буряад хэлэ шудалалгые hайжаруулха тухай» КПСС-эй Буряадай обкомой бюрогой тогтоолоор энэ ном түгэсхэгдэнэ. Номой эсэстэ 1917 онhоо 1982 он хүрэтэр республика дотор соёлой талаар болоhон гол үйлэ хэрэгүүдэй (он, үдэрөөрнь бэшэгдэhэн) угай бэшэг хабсаргагданхай.

Тус суглуулбари дотор оруулагдаhан документнүүд Буряадай АССР-эй Түбэй гүрэнэй архивhаа, КПСС-эй Буряадай обкомой партийна архивhаа, Октябриин революциин Түбэй гүрэнэй архивhаа, РСФСР-эй Түбэй гүрэнэй архивhаа болон СССР-эй гүрэн түрын зургаануудhаа шэлэн абтаhан байна.

Энэ бэлэн бэшэ суглуулбариин хүдэлмэри Г. Л. Санжиев, Г. М. Семина, Д. М. Цыренов, Ю. Г. Шереметьева гэгшэд хэhэн байха юм. Тус номой ахамад редактор А. А. Бадиев.

Манай Буряад ороной түүхэ шэнжэлэгшэдтэ, пропагандист болон лекторнуудтэ, соёлой болон эрдэмэй хүдэлмэрилэгшэдтэ, бүхыдөө түрэл нютагайнгаа түүхээр hонирходог бүхы хүнүүдтэ энэ номой аша туhатай, hонирхолтой байхань лабтай.

П. ЛОПОЕВ.

...НИ НҮХЭДЭЙ ...ЙНДЭР

продукциин хэмжээгээр дэлхэйн эгээл томо арбан ороной тоодо Инди оролсодог. Бэеэ даанхай байдалтай болоhон оронууд бэеэ даагаад хүгжэхэ аргагүй юм, экономиконь доройтон haатаха юм гэжэ мүнөө болотор баталдаг шэнэ түхэлэй колониалистнуудай теори буруу hүрөө.

Эрхэ сүлөөгөө олоhон энэдхэг арад бэлиг талаангаа, урма зоригоо харуулна. Мүнөөдэр энэ орон Газарые тойрон дабшадаг хэмэл ододые замбуулиин руу табина, атомна реакторнуудые, металлургическа комбинадуудые барина, электронно-тоолон тодорхойлхо машинануудые бүтээнэ. Бэеэ даанхай байдалай жэлнүүдтэ хэдэн зуугаад больница, поликлиникэ нээгдээ. Эрдэм гэгээрэлдэ айхабтар ехэ амжалтанууд туйлагдаа.

Удаадахи тоонууд Индиин хүгжэлтэ, дэбжэлтэ тухай эли тодоор харуулна. 1950—1951 онуудта бүхыдөө 1,04 миллион тонно булад хайлуулагдаhан, 32 миллион тонно нүүрhэн малтагдаhан, 5,2 миллиард киловатт-час электрын элшэ хүсэн үйлэдбэрилэгдэhэн ба 50 миллион тонно орооhон суглуулагдаhан юм. 1981—1982 финансын жэлдэ Бхилан ба Бокаро хотонуудай гансал металлургическа заводууд 5 миллион тонно булад хайлуулhан, горнягууд 125 миллион тонно нүүрhэ малтаhан габьяатай. Электростанцинууд 123 миллиард киловатт-час электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилөө, харин ороной полинууд дээрэhээ 133 миллион тонно орооhон суглуулагдаа. Бэеэ даанхай байдалай жэлнүүдтэ авиациин барилга, электронико, атомна энергетикэ, судна бүтээлгэ мэтын промышленностиин hалбаринууд бии болоо.

Таhалдалнууд, урагшагүйдэлгэнүүд байгаа haаб даа. Орон доторхи хархис хүсэнүүд хубилалтануудта дураа гутажа, haад түбэг тададаг байгаа. Харин заримдаа баруунай гүрэнүүд залуу республикын түрүүшын алхамуудта нюуса далдагүй дайсан харшаар хандадаг hэн. Гэбэшье ханинарынь, нэн түрүүн Советскэ Союз Индиие дэмжэдэг байhан. Бхилаи, Бокаро, Ранчи хотонуудта СССР-эй туhаламжаар баригдаhан предприятинуудые бүхы орон дотор мэдэдэг. Совет-индиин үрэ түгэс харилсаа холбооной үндэhэ hуури тиихэдэл табигдаhан юм.

Үшөө 1955 ондо Индиин түрүүшын премьер-министр Джавахарлал Неру иигэжэ хэлэhэн бэлэй: «Инди Советскэ Союз хоёр хүршэнэр юм. Тиимэhээ манай хоёр ороной ба арадай хоорондо hайн хүршэ ёhоной, хани барисаанай харилсаан байха ёhотой. Хүн түрэлтэнэй үмэнэхи эгээл шухала зорилгонуудые, илангаяа бүгэдэ ниитын эб найрамдал сахин хамгаалха зорилгонуудые шиидхэхын тула энэ хани барисаан баhал ашатай туhатай байха гэжэ hананаб».

Мүнөө үедэ Индидэ совет-индиин харилсаа холбооной объектнүүдтэ 30-haa дээшэ процент булад хайлуулагдана, нефтиин 70 процентнь олзоборилогдоно, элшэ хүсэнэй 20 процентнь үйлэдбэрилэгдэнэ, хүндэ металлургическа түхсэрэлгын 80 процентнь бүтээгдэнэ. Бүхыдөө Советскэ Союзай туhаламжаар орон дотор 90 промышленна ба хүдөө ажахын объект баригдаа, үгышье haа баригдана. Тэдэнэй 50-ниинь ашаглалгада оруулагданхай.

Тиимэhээл Советскэ Союз Инди хоёрой хоорондо эб найрамдал, хани барисаан ба харилсаа холбоон тухай түүхэтэ договорто гар табигдаhан үдэрэй ойе Индидэ жэл бүри үргэнөөр тэмдэглэдэг байhаниинь дэмы бэшэ. Индиин премьер-министр Индира Гандиин хэлэhэнэй ёhоор, тус документ совет-индиин харилсаа холбооной хүгжэлтын хэмжээе бүри үндэр шатада гаргаhан байгаа. Азида эб найрамдал ба аюулгүй байдал сахин хамгаалха шухала нүхэсэл болодог юм.

...Дели хотын мэрэй хүдэлдэг ордон Индиин ниислэлэй мэр Мохиндер Синг Сатхи уужам кабинет соогоо бидэнэртэй уулзаба. «Совет хүнүүдтэ ехэ мэндые дамжуулаарайгты, — гэжэ тэрэ хэлэнэ. Советскэ Союз шэнги иимэ ханитай байhандаа бидэ Индидэ омогорходогбди. Совет-индиин хани барисаан бата юм. Юундэб гэбэл, манай арадууд нэгэ нэгэеэ хүндэлдэг. Эб найрамдалай, бүхы дэлхэй дээрэ шахардуу байдалые hуларуулхын түлөө манай хоёр орон тэмсэдэг юм. СССР Инди хоёрой хоорондохи харилсаанууд социально-ниитын ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй харилсаанай үльгэр жэшээ болоно гэжэ найдамтайгаар хэлэжэ болохо.

А. БОХАНЬКО, ТАСС-ай корр.

Индиин соёлой болон промышленностиин эгээл томо түбүүдэй нэгэн болохо Калькутта хото танигдашагүйгөөр хубилна. Советскэ Союзай туhаламжаар баригдажа байгаа метро хотын эгээл суута барилгануудай нэгэн болонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: совет номой байшан; хотын hуурин зон планетарида орожо хараха ехэ дуратай юм.

ТАСС-ай фотохронико.

БАЯРАЙ ҮГЭ

Республикын нарайлалгын байшангай гинекологическа отделенидэ хэбтэжэ, үбшэнhөө аргалуулаад гарааб. Тиихэ үедөө тэндэ хүдэлдэг мэргэжэлтэдые бултыень танихa боложо, хэнэйнь хэр зэргээр үбшэнтэндэ хандадаг, түргэн hайн болгохын тула үнэн зүрхэнhөө оролдодог байhыень тухайлха бологдоо гээшэ.

Нэн түрүүн отделениие даагша Даши Бальжитович Батоев тухай хөөрэхэ дурам хүрэнэ. Энэ хүмнай тон дээдэ гарай мэргэжэлтэ байхаhаа гадна, эрхим hайн хүтэлбэрилэгшэ, эмхидхэгшэ байна. Тэрэнэй үргэлжэ эрилтэ ехэтэйгээр хандадаг хадань отделени соонь хододоо эмхи гуримтай, сэбэр байдаг.

Тиихэдэ тэрэнтэй хамта хүдэлдэг, хүшэр хүндэ операцинуудые хэлсэдэг Б. Д. Бадмацыренов, К. К. Багаев, сестра Ольга Ипатова гэгшэд мүн лэ hайнаар хүдэлнэ.

Хүн зоной элүүр энхые хамгаалха үүргэтэй эдэ нүхэднай гансал бэрхээр операци хэжэ, эм дом уулгажа hайжаруулна бэшэ, харин урин дулаан хандасаараа, уяхан зөөлэн харасаараа үбшэнтэниие hэргээлсэжэ, hайн болгожо байна бшуу.

З. ГАРМАЕВА,
Баргажанай райондо ажаhуугша.

ТАСС • АПН

ХИЛЫН СААНАhАА

ДЭЛХЭЙН ГАЗЕТЭНҮҮД ЮУН ТУХАЙ БЭШЭНЭБ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой Португалиин Коммунис партиин Генеральна секретарь А. Куньялтай уулзалга гадаадын хэблэлэй анхарал татана. Уулзалгын үедэ КПСС-эй ба ПКП-гэй уласхоорондын байдалые адляар сэгнэдэг байhаниинь батадхагдаба, гэжэ газетэнүүд заана. Европын ба бүхы дэлхэйн арадуудай аша туhа американ империализмын ээрхэг түримхэй политикада шанга сохилто үгэхэ эрилтэ табина, буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгые зогсоохо, хүн түрэлтэниие ядерна дайнай аюулhаа зайсуулан сараха гээд хоер парти нэгэн hанaлтай байба. Түби дэлхэй дээрэхи хүсэнүүдэй тэнсүүриие өөhэдынгөө аша туhада хубилгахые эрмэлзэдэг США-гай бүтэмжэтэй бэшэ хараа шугамай эсэстэ Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдэй хэрэг hууриhаа хүдэлнэгүй, Европын арадууд аюултай байдалда орожо магад гэжэ Ю. В. Андропов тэмдэглэбэ гээд шэнжэлэгшэд онсолон заана.

Польшын «Трибуна люду», «Жиче Варшавы», «Речь Посполита» орон дотор ургаса хуряалгын хүдэлмэриин ябаса тухай материалнуудые толилно. Гүрэндэ хоер миллион тонно орооhон худалдагдаа гээд газетэнүүд тэмдэглэнэ.

Гадаадын хэблэлэй хуудаhануудта түбэй Америкэдэхи байдалда урдынхяараал горитой hуури олгогдоно. Түбэй Америкэдэ Рейганэй засаг захиргаанай бэелүүлжэ байгаа хараа шугам аюултай зэбсэгтэ зүришэлдөөндэ хүргэжэ болохо юм гэжэ США-да юумые зүбөөр бододог Американ политическэ шэнжэлэгшэд hанаагаа зобоно гээд Лондоной «Дейли телеграф» бэшэнэ.

США-гай империалис бүлэгөөрхидэй ба баруунай бусад оронуудай Чадай дотоодын хэрэгүүдтэ сэрэгээр хамааралга, тэрэшэлэн американ ээрхэг сэрэгэйхидэй Ливидэ харша харата аашанууд дэлхэйн олохон оронуудта буруушаагдана. Империалис гүрэнүүдэй Чадта үүдхэжэ байhан хуули буса ябуулганууд амгалан тайбан байдалда ехэ аюул тохёолдуулна гэжэ Ливанай «Аннида» тэмдэглэнэ. Ливиин эрье шадар США-гай далайн сэрэгэй хүсэнүүдэй үүдхэжэ байhан хорото ябуулгануудые «Берлинер цайтунг» (ГДР) эрид шууд буруушаана. Африкын түбидэ өөhэдынгөө байдалые бэхижүүлхэ зорилгоор Американ засаг захиргаан Чадтахи хёмороо зүришэлдөөе өөрынгөө аша туhада хэрэглэхые hанаашална гэжэ Франциин «Либерасьон» бэшэнэ. Нджаменын засаг захиргаанда Вашингтон сэрэгэй ехэ туhаламжа үзүүлнэ гээд Лондоной «Таймс» анхаралаа хандуулна. 10 миллион фунт стерлингын сэрэгэй туhаламжа энэ засаг захиргаанда нэмэжэ үгэхэ тухай президент Рейган зүбшөөгөө гээд газетэ заана. Энээнэй урда тээ США дүн хамта долоон миллион фунт стерлингын сэнтэй буу зэбсэг ба сэрэгэй техникэ эльгээhэн байха юм.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ БА ЭРХЭ СҮЛӨӨГЭЙ ТҮЛӨӨ ЭХЭНЭРНҮҮДЭЙ ХУРАЛДААНДА

ГЕТЕБОРГ. Буу зэбсэг үрдилдэн байжа бүтээлгые хизаарлаха, эб найрамдал ба арадуудай аюулгүй байдал хангаха талаар ашаг үрэтэй хэмжээнүүдые абахын түлөө тэмсэлэй туг доро эб найрамдалай ба эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэдэг эхэнэрнүүдэй уласхоорондын лигиин XXII конгресс эндэ үргэлжэлнэ. Дэлхэйн 26 ороной түлөөлэгшэд тэрээндэ хабаадана. Совет эхэнэрнүүдэй комитедэй делегаци айлшан боложо, конгресстэ хабаадалсана.

Энэ ехэ хуралдаанда хабаадагшад уласхоорондын байдалай улам түгшүүрилтэй боложо байhаарнь hанаагаа зобоhон тухайгаа мэдүүлнэ.

Баруун Европодо американ ядерна шэнэ ракетэнүүдые тараан тодхохо талаар США-гай ба НАТО-гай түсэбүүдые буруу hүргэхын тула хүсэлэл оролдолгонуудаа улам бэхижүүлэе гээд конгрессэй делегадууд уряалаа.

СОВЕТ ВЫСТАВКЫН АМЖАЛТА

БЕЛГРАД. Совет грампластинкын арбан хоног Белградта амжалтатайгаар үнгэрбэ. Эндэ эмхидхэгдэhэн бүхэсоюзна «Мелодия» гэжэ фирмын грампластинкануудай выставкэ-худалдалга Югославиин хүгжэмдэ дуратайшуулай hонирхол түсхэнэ. Мэдээжэ совет гүйсэдхэгшэд болон дирижернүүдэй, оркестрнүүд ба хоорой коллективүүдэй, тэрэшэлэн эстрадна ансамбльнууд ба дуушадай миндаhан дээрэ бэшүүлэгдэhэн пластинканууд ба магнитофонно кассетэнүүд тэрэнэй стендүүд дээрэ табигдаhан байгаа.

Совет «Мелодия» фирмэ ба грампластинка үйлэдбэрилдэг Югославиин «РТБ» гэжэ предприяти арбаад жэл соо хоорондоо нягта холбоо барисаатайгаар хүдэлнэ. Тэдэнэр грампластинкануудай выставкэ үнгэргэдэг hайн заншалтай болонхой.

САР-ай ПРЕЗИДЕНТ ҮГЭ ХЭЛЭБЭ

ДАМАСК. Сириин Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй 38 жэлэй ойтой дашарамдуулан, САР-ай президент Хафез Асад үгэ хэлэхэдээ. Ливанда Израилиин ээрхэг түримхэй ябуулга үргэлжэлhөөр гээд тэмдэглэбэ. Дүтын Зүүн зүгтэ американ ба Израилиин ээрхэг зонхилолгые тогтоохые буруушаан тэмсэдэг Сириие араб бусад гүрэнүүдые айлган hүрдөөхэ зорилгоор энэ ээрхэг түримхэй ябуулга үүдхэгдэнэ.

Эдэ түсэбүүдтэнь Сириин үзүүлдэг эсэргүүсэлтэ хадаа араб арадуудай Тель-Авивтай тэмсэдэг тэмсэлэй таhаршагүй хубинь болодог юм. Ливанда Израилиин үүдхэhэн ээрхэг түримхэй ябуулгань хадаа буулта хэхэ тухай араб арадуудта хэлсээ баадхажа, энэ районда тэдэнэй ээрхэг зонхилолгые тогтоохо талаар американ-израилиин хамтын түсэбүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ замда шэнэ шата болоhон байна гээд президент хэлээ. Араб арадууд нэгэн hанaлтайгаар эдэ ябуулгануудтай тэмсэхэ ёhотой.

Сири Ливан хоёр хоорондоо аха дүү ёhоной түүхэтэ холбоотой юм гээд Х. Асад тэмдэглэбэ. Тиимэhээ үнэн зүб эб найрамдал туйлахын тула Израилиин булимтарагшадтай тэмсэхэдэнь, Ливан арадта Сири шухала туhаламжа үзүүлдэг байха юм. Өөрынгөө газар дайдые сүлөөлхын ба араб арадуудай зоргондоо хаhагдаhан эрхэнүүдые hэргээхын тула Сири шангаар тэмсэхэ юм.

ЭЛҮҮР ЭНХЫЕ САХИН ХАМГААЛАЯ!

СССР-эй Улаан Хэрээһэнэй ба Улаан Хахад һарын бүлгэмэй Холбоон 1923 оной май һарада байгуулагдаһан юм.

Интервентнүүдые совет газар дайдаһаа намнаһанай ба граждан дайнай дүүрэһэнэй удаа үлэсхэлэн- байдалтай, элдэб эсын үбшэнгүүдһээ һэргылхэ тэмсэлдэ Совет Улаан Хэрээһэнэй бүлгэм эдэбхи ехэтэйгээр хабаадалсаа. Тэрэ шанга үедэ халдабарита үбшэнтэй тэмсэл хэхэ ба эдеэ хоолой отрядууд эмхидхэгдэжэ, Туруханска хизаар, Камчатка, Хойто-Кавказ, Хакасси, Волго шадар, Енисейн губерни болон оронойнгоо бусад нютагуудта эльгээгдэдэг байгаа. 1933 ондо Улаан Хэрээһэнэй бүлгэм, эмнэлгэ-һэргылэлгын эмхи зургаануud госпитальна 10 мянган оронтой байһан.

1924 ондо РСФСР-эй Улаан Хэрээһэнэй бүлгэмэй түрүүлэгшэ З. П. Соловьевой үүсхэлээр эдир пионернүүдэй элүүр энхын албан байгуулагдаа. Тиихэдэ Евпаторидо, Ялтада санаторинууд нээгдээ һэн. 1925 ондо Крымдэ пионернүүдэй элүүр энхые хамгаалгын «Артек» гэжэ түрүүшын лагерь эмхидхэгдээд, бүхы дэлхэйдэ мэдээжэ болонхой!

Арадай ажахые һэльбэн шэнэдхэлгын үедэ, 1926—1927 онуудта медицинын түрүүшын туһаламжа хүргэдэг кружогууд, санитарна дружинанууд эмхидхэгдэжэ, тэдэниие саг үргэлжэ бэлдэдэг курсанууд нээгдээ.

Санитарна оборонодо бэлэн байхаар хүн зониие, медицинын хүдэлмэрилэгшэдые үргэнөөр бэлдэлгэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ нилээд ехэ үүргэ дүүргээ. Дайнай жэлнүүдтэ Улаан Хэрээһэнэй бүлгэмэй комитедүүд нилээд олон медсестра, санитарна дружиннигууд, санитарна постын гэшүүдые курсануудта һургаһан байна. Тиимэһээ фронтын, тылэй медицинын эмхи зургаануудта дунда болон эхин шатын медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд олон байгаа.

1942 оной июль һарада Улаан-Үдэ хотодо эмхидхэгдэһэн медсестрануудай 12 курсада 420 гаран эхэнэрнүүд һураа. Улаан Хэрээһэнэй Россин бүлгэмдэ гансахан Тарбагатайн районһоо 123 басагад ороо, Прибайкалида 150 басагадһаа бүридэһэн санитарна 5 дружина байгуулагдаа һэн.

Һүрөөтэ тэрэ жэлдэ санитарна 281-дэхи поезд Буряадай ниислэл Улаан-Үдэ хотодо эмхидхэгдэһэн юм. Шархатаһан, гэмтэһэн сэрэгшэдые фронтһоо тылэй госпитальнуудта зөөхэдөө, Улаан Хэрээһэтэй поезднууд фашис самолёдуудта хэды дахин бомбодуулһан, буудуулһан байна. Тингэжэ эрэлхэг зоригтой санитарканууд хэды олон сэрэгшэдые абарааб.?! Тэдэнэй зариманиинь Улаан-Үдэ хотодо мүнөөшье ажаһуудаг. А. А. Метенова, Н. Ф. Ефтифеева, И. К. Сапунова, А. И. Ковалёва, С. М. Балембах, А. И. Клюева, З. З. Богданова-Ицинсон, Н. К. Кондакова-Новикова, Е. А. Назимова, В. И. Воробьева болон бусад Москва—Курск — Киев—Польшо—Румыни — Венгри—Германи гэһэн дайшалхы зам тухайдаа аша гушанартаа хөөрэжэ байдаг.

Дайнай удаадахи үедэ Совет ороной Улаан Хэрээһэнэй бүлгэм һандаргагдаһан эмнэлгын болон үхибүүдэй эмхи зургаануудые шэнэдхэн байгуулна. Элдэб үбшэнһөө һэргылэмжын хүдэлмэри ябуулна, дайнай инвалидуудта, үншэрһэн үхибүүдтэ халуун анхарал хандуулна.

Хүн зоной элүүр энхые хамгаалгада туһаламжа үзүүлдэг ехэ габьяагайнгаа, эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанайнгаа түлөө, Улаан Хэрээһэнэй бүлгэмэй байгуулагдаһаар 100 жэлэй ойтой дашарамдуулан СССР-эй Улаан Хэрээһэнэй ба Улаан Хахад һарын бүлгэм 1967 оной май һарада Ленинэй орденоор шагнагдаа һэн.

Буряадай АССР-эй Улаан Хэрээһэнэй 1550 эхин организацида 307.989 гэшүүн тоологдоно. Энэнь республикымнай хүн зоной 36.2 процент болоно. Баунтын районой ажаһуугшадай 45.8 процент, Ахын районой 46 процент, Улаан-Үдэ хотын Советскэ районой 52.4 процент хүн зон тус бүлгэмэй эдэбхитэд болоно.

Улаан Хэрээһэнэй бүлгэм түлбэригүй донорнуудые олошоруулха талаар олониитын дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулна. Һүүлэй жэлнүүдтэ түлөөһэгүйгөөр шуһаяа үгэдэг донорнуудай тоо улам олошороо. Илангаяа Загарайн, Мухар-Шэбэрэй, Баунтын районуудта энэ хүдэлмэри һайнаар табигданхай. Тиихэдэ залуушуул, студентнэр донорнуудай бүридэлдэ яһала олон болоо.

Арадай ажахын һалбаринуудта санитарна дружинануудай республиканска мүрысөөн нёдондо үнгэргэгдөө һэн. Энэ талаар Загарайн, Сэлэнгын, Кабанскын, Прибайкалиин районуудта мүрысөөнүүд һайнаар эмхидхэгдээ тэжэ тэмдэглэлтэй.

1982 оной дүнгүүдээр Улаан Хэрээһэнэй бүлгэмэй Мухар-Шэбэрэй районно комитет (түрүүлэгшэнь Н. С. Иванова) республика дотороо түрүү һуури эзэлээ. Загарайн районно комитет (түрүүлэгшэнь А. К. Афанасьева), Баунтын районно комитет (түрүүлэгшэнь Е. А. Цыбикова) шангай удаадахи һууринуудта гараа. Мүн лэ нёдондоной дүнгүүдээр РСФСР дотор Улаан Хэрээһэнэй бүлгэмэй Буряадай республиканска комитет 3-дахи һуури эзэлһэн байна.

Нёдондо санитарна ниитын инспекторнуудые (ОСП) бэлдэлгын түсэб 103.6 процент дүүргэгдээ һэн. Ниитын санитарна инспекторнууд элүүр энхые хамгаалалгаар үнгэргэгдэдэг һэргылэмжын, ойлгуулламжын хэмжээ ябуулгануудта, республикынгаа город болон һүүрин тосхонуудые болбосон түхэлтэй болголгодо, набшаһата мододые тарилгада эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Улаан Хэрээһэнэй бүлгэмэй Буряадай республиканска комитет олон эдэбхидтэй юм. Шэлэй заводой гэр байрын коммунальна таһагай хүмүүжүүлэгшэ Л. В. Николаева, талханай комбинадай амбулаториин хүдэлмэрилэгшэ Р. В. Пономарева, Улаан-Үдэ хотын союзпечатиин киоскёр Г. И. Иванова, пенсионернууд Г. Д. Гулина, А. А. Гергель болон бусад ажалшадай элүүр энхые хамгаалалгын хүдэлмэридэ эдэбхи ехэтэйгээр хабаададаг юм.

Совет Улаан Хэрээһэнэй бүлгэм галай ба уһанай аюулда ороһон хүн зондо моральна болон материальна талаар туһаламжа үзүүлжэ байдаг гэээшэ. Тиихэдэ элүүрые хамгаалгаар һуралсалай методическа ба ойлгуулламжын хүдэлмэридэ хэрэгтэй литература, плакат тараана, кинофильмнүүдые харуулна. Совет орондо ажаһууха эрхэдэ хүртэһэн хари гүрэнүүдэй эрхэтэдтэ мэргэжэл олгохо хэрэгтэ туһална.

Галай, уһанай аюулай, зэбсэгтэ тулалдаанай хойшолонгуудтай, үлэсхэлэн байдалтай, элдэб эсын халдабарита үбшэнүүдтэй тэмсэл, харин оронуудай национальна бүлгэмүүдтэй харилсаа холбоотойгоор арадуудай тэмсэлдэ туһаламжа хүргэлгэ СССР-эй Улаан Хэрээһэнэй ба Улаан Хахад һарын бүлгэмэй гол зорилгонуудай нэгэн болоно.

В. МИНГАНОВА,
Улаан Хэрээһэнэй бүлгэмэй республиканска комитедэй түрүүлэгшын орлогшо.

УЛАСХООРОН[ДО] ШЭНЖЭ[ЛГЭЭ]

ХИРОСИМЫН ДОХ[ЁО]

Ядерна дайнай аюулда эсэргүү тэмсэлдэ жагсаалаа үргэдхэхые һайн һайхан һанаатай бүхы хүнүүдые уряалһан Хиросимын дохёо эдэ үдэрнүүдтэ бүхы дэлхэй дээгүүр соностоно. Бүхы дэлхэйе, нэн түрүүн Советскэ Союзые атомна бомбоор айлган һүрдөөхын тулада американ империализмын удамаршад 38 жэлэй саана хүн зониие олоор хюдаха шэнэ зэбсэг Японой Хиросима ба Нагасаки хотонууд дээрэ хаяха гэһэн захиралта үгэһэн гээшэ. 1945 оной августын 6-да американ бомбардировщигһоо хаягдаһан атомна бомбоор Хиросима хото үгы хэгдэһэн байгаа. Үшөө гурба хоноод байхада иимэ аюулда Нагасаки хото нэрбэгдээ бэлэй.

Японд тогтоогдоһон заншалаар августын түрүүшын арбан хоногто ядерна буу зэбсэг хорихын түлөө уласхоорондын конференци Токиодо, һүүлээрнь Хиросима ба Нагасаки хотонуудта үнгэргэгдэдэг гээшэ. Энэ жэлдэ 33 ороной, тэрэ тоодо Советскэ Союзай, тэрэшэлэн уласхоорондын 16 организациин түлөөлэгшэд тус конференцидэ хабаадана. Буу зэбсэг ехээр бүтээн гаргалгые хизаарлахын түлөө, хүн зониие олоор хюдаха буу зэбсэгүүдые хорихын түлөө тэмсэлэй асуудалнууд хүндэ ехэтэ энэ хуралдаанай гол анхаралда байна. Хүн зониие олоор хюдаха айхабтар ехэ хүсэтэй, үзэгдөөгүй зэбсэгүүдэй шэнэ системэ зохёон бүтээжэ байһан, милитарис эзэрхэг түримхэй политика ябуулжа байһан Р. Рейганэй захиргаание дурсагдагша конференциин делегадууд эрид шууд шүүмжэлнэ. «Ядерна буу зэбсэг хэрэглэхэ ябадалда арга боломжо амарханаар олгожо боломо «хизаарлагдаһан» ядерна дай хэжэ болохо гэһэн ойлгомжые бидэнэр буруушаанабди»,—гээд Токиодо болоһон уулзалгада хабаадагшадай баталан абаһан деклараци дотор онсолон тэмдэглэгдэнэ. Баруун Европын газар дээрэ американ «Першинг-2» гэдэг ба далита ракетэнүүдые тараан тодхолгодо
энэ жэлэй намар Евро[...]
да эсэргүү хүдэлөө
дэмжэлгэдэ эб найрам[...]
хы хүнүүдэй хүсэлэл [...]
хэхэ уряанууд конфер[...]
стоно.

Ядерна дайнда эсэр[...]
саашадань эдэбхижүүл[...]
рилго мүн Японд[о]шье
удха шанартай ха[...] юм
тагон дунда зэргын
ядерна зэбсэгүүдые [...]
бидэ бэшэ, харин Но[...]
дахи регионд[о], тэрэ [...]
да тараан тодхохо [...]

Дэлхэй дээрэ анха [...]
на бомбодолгодо ор[...]
мүнөө өөрөө США-гай
дэй тодхогдоһон талма[...]
ниие хараада абаха [...]
дохи американ баазан[...]
олоор хюдаха зэбсэ[...]
гээшэ. Японой пор[...]
США-гай 7-дохи фл[...]
далита «Томагавк» [...]
дээр зэбсэгжүүлэгдэнэ
һон. Тэдэ ракетэнүүдтэ[...]
на боеголовконууд таби[...]
гой ядерна бэшэ гурб[...]
зэбсэг ондоо тээһээ а[...]
бүтээн гаргахагүй, тии[...]
хагүй» гэжэ ёһын тула[...]
рэһээ Японой засагаар[...]
рикан ядерна зэбсэг т[...]
дэнэгүйбди» гэһэн шэ[...]
на. Энэ ушарһаа эб [...]
тай япон олониитэ СШ[...]
шадаар бэелүүлэгдэж[...]
дайнай аюулда эсэргүү
ниие олоор хюдаха бу[...]
росима ба Нагасаки х[...]
дэһэн) хорихын түлөө
хэ баатай болоно.

ЭЛЬГЭМЭЛЫНЬ ШЭНЭ, ХАРАА БОДОЛЫНЬ [...]

США-гай президентын тусхай түлөөлэгшэ—энэ тушаалда байһан Хабибай орондо томилогдоһон—Р. Макфарлейн гэгшэ мүнөө Дүтын Зүүн зүгэй оронуудаар дэншэлгэ хэжэ ябана. Израильда ашатай туһатайгаар алба хэдэг байһан дээрэһээнь Хабибые араб арадууд үзэн ядадаг байһан. Арабуудые номгоруулхын, һанаанһ заһахын тулада энэ тушаалда ондоо хүн табигдаа. Макфарлейнэй дэншэлгын программада Ливан, Израиль, Египет, Саудовска Арави, Иордани ба Сири ороно.

Мүнөө хэгдэһэн дэншэлгын зорилгонууд урдынхитай аб адли: арабуудта эсэргүү американо-израиль үгэсэлгые бэелүүлгэ болоно. Энэ зорилгынь мүнөө үеын гол зүйл гэхэдэ, Ливанай урда районуудта Израилиин эзэмдэлгые «хуулита» болгон, араб энэ орондо американ сэрэгүүдэй ерээд байһан ушарые бүри бэхижүүлэн. Ливанай урда зүгэй газар дайдые бодото ёһоор таһалан абалга болоно. Ливанай премьер-министр байһан, бэеэ аршалан хамгаалгын национальна фронтын хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн Р. Караме гэгшын онсолон тэмдэглэһэнэй ёһоор, «энэ регионд өөһэдынгөө эзэрхэг түримхэй түсэбүүдые һаадгүйгөөр бэелүүлхын тулада арабуудта ээлжээтэ баалалта хэхэ зорилготойгоор Макфарлейн иишэ эльгээгдэнхэй. Богонёор хэлэхэдэ, Вашингтоной эльгэмэлые һэлгэһэнһээ бодото байдалайнь уг зорилго заахашье хубилаагүй.

Америкын захиргаанай түлөөлэгшэдэй олониитын урда хэлэһэн үгэнүүд дээрэһээ мүн США ба Израилиин Ливанда, Дүтын зүүн зүгтэ хэжэ байһан бодото үйлэ хэрэгүүдһээ иимэ
гээшэ. Тодорхойлон [...]
гадаадын хэрэгүүдэй [...]
стрнүүд Шамир ба А[...]
һаяхан Вашингтон ошож[...]
районууд ба Бекаа гол
өөһэдынгөө сэрэгүүдые
«зүбшөөл» абажа ерэн[...]
далһаа ямар тобшолол
гэхэдэ, Сиритэй зүри[...]
шэнэ лини бэхижүүлхэ,
толон оролгодо бэлдэх[...]
хэг түримхэй ябуулга
үргэдхэхэ бологдоно.

Израилиин эзэрхэг [...]
нуудые американ захи[...]
жа» байһан шэнгээр ха[...]
бүхы хүсөөрөө оролдо[...]
миил нюдэ далдалхын
Бодото байдалыень аба[...]
хэг түримхэй ябуулга [...]
үмөөрэн далдалагшы[...]
хамаг ябуулгануудынь [...]
ез ойлголсолгын үндэһэ[...]
лүүлэгдэнэ. Ливанай [...]
раилиин бодото эзэмдэ[...]
саагуур эзэмдэгдээд ба[...]
онуудһаа израильтянгүй
тэдэнэй орондо америк[...]
эльгээхээр түсэблэгдэнэ.

Энэ ушартай дашарам[...]
«Шишран» гэзетын тон зү[...]
ёһоор, «Вашингтон өөрь[...]
зүгэй политикада юуш[...]
Араб оронуудта Амери[...]
баалалтын һуладхагдаха
хын аргагүй.

РАСИЗМ БА ШЭНЭ ТҮХЭЛЭЙ КОЛОНИ[АЛИЗМ] ЭСЭРГҮҮ ТЭМСЭЛ

Шэг шарайн гү, али уг гарбалай шэнжэ шанараар хүниие доромжолхо ябадалые гүйсэд дүүрэнээр ба эсэслэн усадхалгатай холбоотой асуудалнууд расизмтай тэмсэл хэхэ талаар Женевэдэ үнгэргэгдэжэ байһан Бүхэдэлхэйн II конференци дээрэ зүбшэн хэлсэгдэнэ.

ЮАР-тахи шэг шарайн илгаагаар хүниие доромжолхо хүн түрэлтэндэ харша журамые конференцидэ хабаадагшад эрид шууд шүүмжэлнэ. Урда-Африкын республикадахи расис журамай усадхагдангүй байдагай, тэрэнэй эзэрхэг түримхэй ябуулгануудай улам үргэдхэжэ байһанай гол шалтагаан юуб гэхэдэ, империализмын, нэн түрүүн США-гай зүгһөө политическэ, экономическа, сэрэгэй ба бусад туһаламжа, дэмжэлгэ үргэнөөр хэгдэжэ байдаг гээшэ.

ЮАР-та африкан гол үндэһэ яһатан ондоо тээшээ гаража ошохо эрхэгүйгөөр тусхай хаалтын газарта хүсөөр абаашагдажа, үлэн хооһон байдалдаа туража үхэхэ түйлда хүргэгдэнэ. Расизмда эсэргүү тэмсэлдэ бодогшодые эндэхи засагаархид айхабтар шангаар хэһээнэ. Шэг шарайн илгаагаар хүниие доромжолхо журам ЮАР-ые асари ехэ түрмэ болгонхой. Зорюута доогуур абтаһан тусхай тоо баримтануудай ёһоор, энэ орондо 200 мянгаһаа дээшэ хүн түрмын оёорто зобоогдожо байна. Тэдэнэй диилэнхи олонхидынь—африканецууд. Һүүлэй үедэ ЮАР-ай политическэ ба ниитын хэдэн зуун ажал ябуулагшад түрмын харанхы нүхэнүүд соо зобоогдон, ами наһаяа алдаһан байха юм.

Израилиин эзэрхэг түримхэй ябуулгануудые, эзэмдэлгэеэ улам үргэдхэлгыень, араб арадуудай ойроо хүртэшэгүй эрхэнүүдые бүдүүлиг муухайгаар доромжолжо байһан ушар хадаа мүнөө үеын эрхэ байдалда расизмын бо[...]
гэжэ уласхоорондын [...]
Израильда, мүн эзэмдэ[...]
дээрэнь, арадууд тушаа
хэһээлтынгээ журамые
улам шангадхажа бай[...]
баримтанууд үдэр бүри

Расизмын хэрэмүүдэй [...]
ла Женевэдэ зарлагда[...]
дэ хабаадахаһаа США
Американ хэблэлдэ бэ[...]
ёһоор, Рейганэй расис[...]
гай негрнүүдэй мүнөө
лэй хэдэн арбан жэлэй
хүшэрынь мүн. Эндэхи
процентнь тэсэхын арга
байдалда ажаһууна, [...]
аяар 50 процентнь ажа[...]
Эрхэ сүлөөгүй байдал[...]
һээлтэдэ, расис дором[...]
ямаршье һэдэлгэ хатуу
на. «Рейганэй захиргаа[...]
шаан дэмжэнэ, мүнгэ [...]
аршалан хамгаална» [...]
пост» газетэ мэдэрхэ ба[...]

Америкын Юдоло гэ[...]
дой (Алабама штат) ба[...]
нүүдтэ бэрхэшээл ехэтэ[...]
сөөр ябаха дүрим эбдэ[...]
наар полициинхид нег[...]
зэрлиг муухайгаар а[...]
Алуурщадта эсэргүү а[...]
руушаалга расистнууда
ехээр орьёлуулба. Ку[...]
тагай организаци тэрэ
муухай манифестаци э[...]
хабаадагшад негрнүүдые
са далдагүйгөөр уряалһа[...]

НЮТАГ НЮТАГАЙ ҺОНИН

«СЭЛЭНГЭ» БАЯСУУЛАА

Буряадай гүрэнэй филармониин «Сэлэнгэ» гэжэ ансамбль Захааминай районд гастролёо дүүргэбэ. Санага, Утаата, Далахай, Мэлэ, Михайловка, Цакир, Үлэгшэн, Баян-Гол, Холтоһон болон Захаамин тосхонуудай ажалшадые «Инаг дуранай һайндэр» гэһэн программатаяа танилсуулаа.

Мүнөө ниитын малда тэжээл бэлдэхэлгын халуун хаһын ороод байхада, хүдөөгэй ажалшадые соёлой талаар хангаха гээшэ шухала. Тиимэһээ хүдэлмэриингөө һүүлээр концерт хаража амархадаа, үбһэшэд болон малшад ур-машажа, улам бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаха болоно.

Ансамблиин солистнууд Г. Бадлуева, М. Ринчинов, В. Борисов болон А. Чимитдоржиевай гүйсэдхэһэн номернууд харагшадта һайшаагдажа, тэдэнэй халуун альга ташалгаар үдэшэгдэһэн байна.

В. ШАГДУРОВ.

БАЯРТАЙ МЭДЭЭСЭЛ

Һурагшадай үйлэдбэриин нэгэдэлнүүдэй Бүхэроссин мүрысөөндэ Бэшүүрэй районой Шэбэртын дунда һургуулиин һурагшад нэгэдэхи һуури эзэлбэ гэһэн баяртай мэдээсэл Москва хотоһоо һаяхана абтаба.

Гэгээрэлэй, Хүдөө ажахын, Үрэ жэмэсэй-овощой ажахын министерствэнүүдэй коллегиин болон РСФСР-эй хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-гай Президиумэй тогтоолоор Шэбэртын дунда һургуулиин һурагшадай үйлэдбэриин бригадада I шан олгогдоо юм. Тиихэдэ тус бригада республика дотороо «эрхим» гэжэ тэмэндэ тодоруулагдаа һэн.

Н. МИТЫПОВА.

ЗАГАҺАНДА АНХАРАЛ

Баунтын районой ехэ, багашье нуурнуудта загаһа бариха хоёр һарын хорюул июлиин 20-до дүүрэжэ, загаһа бариха дуратайшуулай шэнэ сезон нээгдэбэ.

Байгша оной хорюултай хаһа имагтал хабартаа түрьһээ хаядаг загаһануудта ехэ таарамжатай зохид байба. Түрьһээ хаядаг газарнуудтань мотортой онгосын шууяан, хорюултай багажа зэбсэгүүд загаһануудай ажабайдалда һаад түбэг тохёолдуулаагүй. Тиимэһээ эрьс зубшаад ябаһан үй түмэн жараахайнуудые мүнөө обёорхот. Энэ хорюул ганса загаһадташье бэшэ, мүн лэ уһанай шубуу шонхорто туһалаа.

Баунтын районой газар дайда ехэ үргэн, уужам юм. Тиимэһээ үсөөн хүдэлмэрилэгшэдтэй инспекциин хэхэ ажалынь захагүй ехэ байдаг. Нёдондо инспекторнууд хуулиие эбдэһэн 50 ушарые элирүүлээ. Гүльмэ хэрэглэжэ, хорюултай үедэ загаһа барилга — хуулиие хазагайруулһан ябадал гэжэ мэдэжэ байгаад, нуурнуудта дүтэ һуудаг хүн зон тиимэ ябадалые хорихын орондо, өөһэдөө мэшээг мэшээгээр загаһа барина.

Районно инспекциин хүтэлбэрилэгшэ В. З. Филиппов нуур сөөрэмүүдые ариг сэбэр байлгахын тула горитой ажал ябуулна.

Гуша гаран ниитын инспекторнууд инспекциин хүдэлмэридэ туһалдаг. Байгша ондо тэдэнэр эдэбхи ехэтэйгээр энэ хэрэгтэ хандажа, үгөөрөө болон ажалаараа бултанда жэшээ харуулан, загаһа хамгаалха гэжэ найдагдана.

А. ВИНОГРАДОВ.

ДОНОРНУУД ОЛОШОРНО

Улаан Хэрээһэнэй бүлгэмэй Загарайн райком Татарский Ключ тосхоной эхин эмхиин хүдэлмэриие үндэрөөр сэгнэбэ. Илангаяа хүнүүдэй шуһа түлөөһэгүйгөөр суглуулха хүдэлмэри эндэ һайнаар табигданхай. Тусхайлбал, мянган хүн бүхэнэй 111 хүн түлөөһэгүйгөөр шуһа үгэдэг донор болоно. Тэдэнэй заримаһиинь шуһаяа хэды дахин үгэнхэй. Энэ хадаа яһала үндэр дүн болоно. Тус бүлгэмэй эхин эмхиин комитедэй түрүүлэгшэ Мария Трофимовна Матвеева, врач Светлана Вадимовна Редькина, фельдшер Ульяна Николаевна Власова гэгшэдэй нютагайнгаа хүн зоной дунда ябуулдаг ойлгуулламжын ехэ хүдэлмэриин аша туһаар иимэ үндэр дүн туйлагдаа.

Г. ЕЛИСЕЕВА.

«СПОРТЫН ХАТАНАЙ» ХҮНДЭ ЕХЭ

Һүүлэй жэлнүүдтэ манай республика дотор «спортын хатан» болохо хүнгэн атлетикэ үргэнөөр хүгжөөгдэжэ байнхай. «Трудовые резервы» бүлгэмэй Буряадай областной совэдэй дэргэдэхи Олимпиадада бэлэдхэлэй түбэй тренернүүд болон мэргэжэлтэдэй энэ талаар хэһэн эдэбхитэй ажал ябуулгые онсолон тэмдэглэлтэй. Тиигэжэ эндэ уласхоорондын классай спортын дүрбэн мастер, СССР-эй спортын арбаад мастер һурган бэлдэгдээ.

Энэ жэлдэ манай хүнгэн атледууд РСФСР-эй болон СССР-эй арадуудай зунай VIII Спартакиадын түгэсхэлэй мүрысөөнүүдтэ яһала ехэ амжалта туйлаба. Уласхоорондын классай спортын мастер Надежда Виноградова хүнгэн атлетикын долоон зүйлөөр мүрысэхэдөө, 6443 очко абажа, РСФСР-эй арадуудай зунай VIII Спартакиадын чемпионка болоһон байха юм. Удаань Москвада үнгэргэгдэһэн СССР-эй VIII Спартакиадада уласхоорондын классай спортын мастер Павел Яковлев 1.500 метрэй урилдаанда мүнгэн медаляар шагнагдаа, уласхоорондын классай спортын мастер Татьяна Позднякова 3000 метртэ урилдахадаа, эрхим зургаанай тоодо ороо.

Хүнгэн атлетикээр республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ үнгэргэгдэһэн мүрысөөн манай атледүүдэй амжалта туйлалтануудые батадхахаһаа гадна, ушаржа бэйгаа шутуу дүнданууды элирүүлбэ.

Эгээл дүтын зайда —100 метртэ урилдаан «спортын хатанда» дуратайшуулые хододоо һонирхуулдаг гээшэ, Ольга Козлова («Трудовые резервы») 100 метрые 11,8 секунда соо гаталжа, республикын чемпионка болобо. ЛВРЗ-гэй спортклубай түлөөлэгшэ Татьяна Панькова 0.1 секундаар тэрэнһээ гартаһан байха юм. Эрэшүүлэй дундаһаа Буряадай багшанарай институдай студентнэр В. Вихров, С. Викулин, Ю. Семенов, В. Шапхаев гэгшэд шалгарба. В. Вихров 10.6 секунда саг харуулжа, түрүү һуури эзэлһэн байна. 200 метр. Эндэ уласхоорондын классай спортын мастер Н. Виноградова 24,5 секунда үрэ дүн туйлажа, эрхимлэһэн байха юм. Тиихэдэ Н. Виноградова үшөө хоёр зүйлөөр шалгарба. Тэрэ 13.20 метртэ ядро түлхижэ, 6 метр 19 сантиметртэ утыө харайжа, чемпионой нэрэ солодо хүртөө. Надежда үндэрые харайлгада 170 сантиметр гаталжа, мүнгэн медаляар шагнагдаба. Бэлигтэй бэрхэ залуу атлет Ольга Сластникова (ЛВРЗ-гэй спортклуб) 175 сантиметр үндэрые харайжа, түрүүшынхеэ чемпион болоһон байха юм. Туйлаһанаараа сэдьхэлээ ханангүй, Оля 178 сантиметр үндэрые (энэнь республикын рекордһоо 1 сантиметрээр) үлүү) харайхые һэдэбэшье, энэ удаада урагшагүйдөө. Яахаб теэд? Жэгүүртэ хүсэлэнгэйнь һаяар бэелхэ байһанда найдамаар.

Түрүүшын үдэр республикын хоёр рекорд тогтоогдоо. 400 метрэй урилдаанда спортын мастер О. Рымарева («Трудовые резервы») 54,4 секунда саг харуулжа, өөрынгөө урдын рекордые 0.4 секундаар үлүүлһэн байна. Н. Виноградова, И. Зайцева (ЛВРЗ-гэй спортклуб) гэгшэд удаадахи һууринуудые эзэлбэ. 4Х100 метртэ эстафетэ дамжуулгатай урилдаанда БГПИ-гэй физическэ хүмүүжүүлгын кафедрын багша В. И. Бражнигай һурган һоридог «Буревестник» бүлгэмэй команда (Ю. Семенов, В. Вихров, А. Кузнецов, С. Викулин) 42,5 секунда саг харуулжа, республикын рекордые 0,2 секундаар үлүүлээ. Эндэ эхэнэрнүүд соохоо «Трудовые резервы» бүлгэмэй команда 48,1 секунда үрэ дүнтэйгөөр илалта туйлаба.

4Х400 метртэ эстафетэ дамжуулгатай урилдаанда «Трудовые резервы» бүлгэмэй эхэнэрнүүдэй, эрэшүүлэй командануud бултанһаа урид фиништэ хүрэжэ ерээ.

Спортын мастерта кандидат Виктор Вихровые («Трудовые резервы») онсолон тэмдэглэлтэй. Тэрэ техническэ зүйлнүүдээр яһала һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһанаа харуулаа. Виктор зургаан зүйлөөр — тусхайлбал, диск шэдэлгээр, ядро түлхилгөөр, үндэрые, утые харайлгаар, дабалтануудтай 110 метртэ урилдалгаар, 4Х400 метртэ эстафетэ дамжуулгатай урилдаагаар — түрүү һууринуудые эзэлһэн байха юм. Тэрэ 2 метр үндэрые, 6,65 метр утые харайгаа. Эдэ бүгэдэ залуу спортсменэй ехэ амжалта гээшэ!

Уласхоорондын классай спортын мастер Т. Жигалова — 51,72 метртэ, Ю. Родионов («Буревестник») 55,38 метртэ копье шэдэһэн байна.

400 метрэй урилдаанда — уласхоорондын классай спортын мастер А. Костецкий, 800 метртэ — спортын мастернууд О. Рымарева, В. Ковалев, 1500 метртэ уласхоорондын классай спортын мастер П. Яковлев, Н. Власова (ЛВРЗ-гэй спортклуб) гэгшэд хурдан солбон байһанаа харуулаа.

Спортын мастер Г. Темников энэ жэлдэ ехэ амжалта туйлаба; «Правда» газетын шанда хүртэхын түлөө бүхэсоюзна мүрысөөндэ 6000 метрэй урилдаанда тэрэ бронзо медаляар шагнагдаа һэн. Удаань Сочидо үнгэргэгдэһэн бүхэсоюзна мүрысөөндэ Геннадий 5000 метрые 13 минута 44,2 секунда соо гаталжа, республикынгаа шэнэ рекорд тогтоһон байгаа. Тиихэдээ арба гаран жэлэй урда тээ манай бэлигтэй бэрхэ урилдаашан Владимир Цыреновэй туйлаһан үрэ дүнгые хэдэхэн секундаар үлүүлһэн байха юм. Мүнөө 5000 болон 10000 метртэ урилдахадаа, Г. Темников хурдан сүлхэ байһанаа гэршэлжэ, тус тустань 14.10,2 ба 29,53,9 минута саг харуулан, илалта туйлаба. В. Трунев, В. Сальников, Ю. Федоров гэгшэд шангай һууринуудые эзэлһэн байна.

Долоон зүйлэй мүрысөөндэ Н. Соболева 4943 очкотойгоор, арбан зүйлэй мүрысөөндэ В. Селиванов 6842 очкотойгоор республикын чемпионууд болобо.

Мүрысөөнэй дүнгүүдээр «Трудовые резервы» бүлгэмэй суглуулагдамал команда (ахалагша тренерынь — РСФСР-эй габьяата тренер В. Д. Домнин) илажа, ресспорткомитедэй I шатын кубогаар шагнагдаа. «Буревестник» бүлгэмэй команда (ахалагша тренерынь В. П. Разницын) — хоёрдохи, ЛВРЗ-гэй спортклубай түлөөлэгшэд (ахалагша тренерынь В. Н. Аверков) гурбадахи һууринуудые эзэлбэ.

Б. М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 5000, 10000 метрэй урилдаануудта республикын чемпион Г. Темников.
В. ПЛУТТЫН фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Түрүү дүй дүршэлдэ түшэглэхэ» — түрүү бэшэг. «Правлениин заседани үргэлжэлһөөр...» — А. Цыбиковагай статья. «Ямараар ханданабши, тиимэл үрэ дүнгүүдые абахаш» — В. Бадмаевай статья.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Марксизм-ленинизмые гүнзэгыгөөр шудалхын түлөө» —«Правда» газетын августын 2-ой номерһоо абтаһан статья. Н. Ефимовэй фотомэдээсэл. Нютагай болон союзна информаци.

Гурбадахи хуудаһанда. «Шухалын шухала — журам» — М. Гершевичэй статья. Хилын саанаһаа мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Эгээл хүшэр газарта» — В. Багониной статья. «Эдир шүүл бэдэрэлгэ үүсхэнэ»— А. Тунгусовай статья.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—«Время». 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 9.55—ССР Союзай Гүрэнэй академическэ Бага театрай «Фома Гордеев» гэжэ фильм-зүжэг. 12.40— Шэнэ һонин (12.45 хүрэтэр). 15.55— Шэнэ һонин. 16.40 —Баримтата фильмүүд. 17.15— «Гурбан элжэгэнэй уршагууд». 17.30—«Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ».

Улаан-Үдэ. 18.00 —«Саян» —хүдөөгэй ажалшад тухай дамжуулга. 18.30 —«Байгал» —мэдээсэлэй программа. (буряадаар). 19.30— Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совэдтэ уулзалга, һурагшадай үйлэдбэриин бригаданууд тухай хөөрэлдөөн.

Москва. 19.45 —«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 20.00—«Эрдэм ухаан ба ажабайдал». 20.30 —«Арадай аялга дуунууд». 20.45— Телевизионно викторина. 22.00 — «Время». 22.30 — Хүнгэн атлетикээр дэлхэйн чемпионат. 23.15— «Дети и вещи» — баримтата фильм. 23.45 —«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 24.00—Футболоор СССР-эй чемпионат. «Динамо» (Минск)—ЦСКА.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00— Үглөөнэй гимнастика. 9.20— Баримтата фильм. 10.00—«Командир»— 6 серитэй уран һайханай фильм (1-дэхи сери). 11.15—«ПТУ-да ямар мэргэжэлдэ, хайшан гэжэ һурганаб». 11.45 —«Дети цирка» —баримтата фильм. 12.05— «Француз хэлэн». 12.35—«Как я был вундеркиндом» —үхибүүдтэ уран һайханай фильм (2-дохи сери). 13.40— «Грузида В. Маяковскиин үдэрнүүд». 14.10— Мультфильм. 14.30— Баримтата фильмүүд. 15.00—«Харгын аюулгүйе сахиха». 15.30 —Д. Шостакович. 7-дохи симфони. 16.20— Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 16.25— «Бултанда зорюулагдаһан хүгжэм». 17.50—«Скульптор Орехов» — киноочерк.

Москва. 18.00—«Залуушуулай адресууд». 19.00— «Эгэшэ дүүнэр Джхавери гэгшэдэй ансамблиин концерт» (Инди). 19.30— Баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 19.45— «Элүүр энхэ байлга». 20.05— Сонсохолнууд. 20.15— «Манай айлшан». Уласхоорондын ба Бүхэсоюзна конкурснуудай лауреат О. Давыдов. 20.45— Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм.

Москва. [...]нойрсоты[...] —Латвиин [...] коллекти[...] ческа ор[...] —«Время» [...] дир»— [...] ханай ф[...] 23.50 — [...] дахат».

Редак[тор] И. [...]

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23. редактор—2-50-96, приемная—2-54—54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат —2-66-76 отделы: партийной жизни — 2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86 советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63 информации—2-60-91, переводов—2,54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-63-54.

Республиканская типография Го[сударственного] комитета Бурятской АС[СР по] делам издательств полиграфии в[...] чой торговли. г. Улан-Удэ, ул. Лен[...] Н-00566. Заказ № 182. Индекс [...]